

รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ

รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย

ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พุทธศักราช ๒๕๑๐ - ๒๕๕๙

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ

๒ เมษายน ๒๕๕๘

รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ

รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย

ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

พุทธศักราช ๒๕๑๐ - ๒๕๕๙

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ

๒ เมษายน ๒๕๕๘

รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ: รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พุทธศักราช ๒๕๑๐ - ๒๕๕๙

ชื่อผู้แต่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
จัดพิมพ์โดย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, ๒๔๙๘- .
รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ: รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พุทธศักราช ๒๕๑๐ - ๒๕๕๙.-- นครนายก: โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สังกัดกระทรวงกลาโหม, ๒๕๖๑.
๒๑๖ หน้า.

๑. เพลงพระราชนิพนธ์. I. ชื่อเรื่อง.

782.42
ISBN 978-616-8035-40-5

พิมพ์ที่ หจก. อรุณการพิมพ์
๔๕๗/๖-๗ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๘๒-๖๐๓๓-๔ โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๒๑๘๗-๘
E-mail: art_aroonprinting@hotmail.com
www.aroonkarnpim.co.th

“รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ” รวมบทร้องไพเราะเหมาะขับขาน
กึ่งศตวรรษพระราชนิพนธ์หลากผลงาน พระราชทานจารึกไว้ในแผ่นดิน

(พันเอก จิระ เหล่าจิรอังกูร: ร้อยกรอง)

สารจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรับราชการเป็นอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๕๘ พระยศทางทหารสุดท้ายก่อนทรงเกษียณอายุราชการคือ พลเอกหญิง (อัตราจอมพล) ตำแหน่งทางวิชาการคือ ศาสตราจารย์ ตำแหน่งทางบริหารคือ ผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา และผู้บัญชาการพิเศษโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ปัจจุบัน) เนื่องจากปีที่ทรงเกษียณอายุราชการ ตรงกับวาระโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจึงขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดพิมพ์บทพระราชนิพนธ์สำคัญเพื่อเฉลิมพระเกียรติ รวม ๒ เล่ม ได้แก่ **รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ: รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย** และ **สายธารแห่งประวัติวิทยา: รวมบทพระราชนิพนธ์คำสอน ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า**

เมื่อพลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับราชการนอกจากทรงสอนแล้ว ยังมีพระราชกรณียกิจอีกนานัปการที่ก่อเกิดคุณูปการใหญ่หลวงหลายด้านแก่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและชุมชนจังหวัดนครนายก พระราชกรณียกิจสำคัญด้านหนึ่งที่ต่อเนื่องตลอดการทรงรับราชการคือ ทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยถวายราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพื่อขับร้องและบรรเลงดนตรีไทยเนื่องในวันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม เริ่มทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานครั้งแรกปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเป็นประจำทุกปีมาจนถึงปัจจุบัน รวม ๓๖ บท

บทพระราชนิพนธ์จำนวน ๓๖ บทนี้ เป็นชุดที่ใหญ่ที่สุดในงานพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงการทรงงานที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอย่างเอาพระทัยใส่ และมีคุณค่ายิ่ง ใน ๔ ด้าน ได้แก่ เนื้อหาพระราชดำริ วรรณศิลป์และดุริยางคศิลป์ ทั้ง ๔ ด้านนี้แสดงถึงพระอัจฉริยภาพในพระองค์ได้เป็นอย่างดียิ่ง ในแง่เนื้อหาและพระราชดำริ ทรงพรรณนาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปฏิรูปบ้านเมืองด้านต่าง ๆ ตามพระราชดำริหรือมุมมองของพระองค์ที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทยในห้วงเวลาดังกล่าว ส่วนในแง่วรรณศิลป์และดุริยางคศิลป์ การทรงพระราชนิพนธ์ด้วยร้อยกรองเพื่อใช้ขับร้อง ซึ่งต้องให้สอดคล้องกับทำนองดนตรีไทยนั้น แสดงถึงพระอัจฉริยภาพด้านศิลปะแห่งการแต่ง คือวรรณศิลป์ และศิลปะแห่งการดนตรี คือดุริยางคศิลป์ได้อย่างดี โดยเฉพาะด้านดุริยางคศิลป์นั้น นอกจากพระองค์ทรงกำหนดเพลงหรือร่วมบรรจุเพลงกับครูดนตรีไทยแล้ว ยังทรงบรรเลงดนตรีร่วมกับชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อยเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่องเช่นกัน หรือบางปีทรงขับร้องด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้แก่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตลอดจนวงวรรณศิลป์และดุริยางคศิลป์ของไทย

ในการจัดพิมพ์หนังสือ **รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ: รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย** โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยถวายราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวข้างต้น และบทร้องเพลงไทยที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแก่บุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ มาจัดพิมพ์รวมกันเป็นชุดเดียวเพื่อการศึกษาและการใช้ประโยชน์ด้านวรรณศิลป์และดุริยางคศิลป์สืบไป

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าขอขอบพระคุณบุคคลจำนวนมากที่ร่วมเฉลิมพระเกียรติครั้งนี้ด้วยการให้ความช่วยเหลือในทุกด้านในการจัดเตรียมต้นฉบับและการตีพิมพ์ ดังมีรายนามส่วนหนึ่งปรากฏตอนท้ายเล่ม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ **รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ: รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย** จะมีส่วนสนับสนุนวงวรรณศิลป์และดุริยางคศิลป์ของไทยตามรอยพระบาทในพลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงเป็นองค์ราชูปถัมภ์สำคัญตลอดมา

สำคัญยิ่งเหนืออื่นใด โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ารู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชานุญาตให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าดำเนินการจัดพิมพ์พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยชุดนี้ อีกทั้งทรงพระกรุณาไขข้อสงสัยในบางประเด็น จนกระทั่งหนังสือ **รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ: รวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทย** สำเร็จเป็นรูปเล่มด้วยดี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือนี้จักเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจโดยทั่วกัน

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

สารบัญ

หน้า

สารจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ๕
พระราชประวัติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ๑๕

เริ่มบรรเลงเพลงดนตรี ๒๓
ลำนำกวีไพเราะเสนาะบรรเลง ๓๕

ส่วนที่ ๑ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๖ ๓๕
ขณะทรงศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย - มัธยมศึกษาตอนปลาย

- กลางพนา : ๒๕๑๐ ๓๙
- ความฝัน : ๒๕๑๐ ๓๙
- คืนวันเพ็ญ : ๒๕๑๐ ๔๐
- ชายทะเลพัทธยา : ๒๕๑๐ ๔๑
- ชมทะเล : ๒๕๑๐ ๔๒
- ดอกบัว : ๒๕๑๐ ๔๓
- ไปไกล : ๒๕๑๐ ๔๔
- พลบค่ำ : ๒๕๑๐ ๔๔
- ไม่ลืม : ๒๕๑๐ ๔๕
- ยามจาก : ๒๕๑๐ ๔๕
- รัก : ๒๕๑๐ ๔๖
- รักร้าง : ๒๕๑๐ ๔๗
- แลจันทร์ : ๒๕๑๐ ๔๘
- ลอยกระทง : ๒๕๑๐ ๔๙
- เสียดาย : ๒๕๑๐ ๔๙
- หนาว : ๒๕๑๐ ๕๐
- หวนคิด : ๒๕๑๐ ๕๐

หน้า

- ส้มตำ : ๒๕๑๓ ๕๒
- เพ็ญจันทร์ : ๒๕๑๔ ๕๔
- โลกปัจจุบัน : ๒๕๑๔ ๕๕
- ปิตุเรศมารดร : ๒๕๑๕ ๕๖
- ดุจบิดามารดร : ๒๕๑๖ ๕๗

ส่วนที่ ๒ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๓ ๕๙
ขณะทรงศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี - ปริญญาโท

- พระราชาเป็นประมุขของประชาชน : ๒๕๑๗ ๖๐
- อาทร : ๒๕๑๗ ๖๑
- นกขมิ้น : ๒๕๑๗ ๖๒
- เมนูไข่ : ๒๕๑๘ ๖๓
- บทพระราชนิพนธ์พระราชทาน อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน ๖๕
  เนื่องในวันเกิด
  พัดชา - นางนาค - ขี้นพลับพลา : ๒๕๑๘
- บทพระราชนิพนธ์จากการทรงศึกษาวิชา “วรรณคดีกับดนตรีไทย” ๖๖
  สมิงทอง - จำปานารี - ลมพัดชายเขา เถา : ๒๕๑๙
- บทพระราชนิพนธ์พระราชทานชมรมดนตรีไทย ๗๐
  สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สจม.)
  ลมพัดชายเขา - กล่อมนารี - สร้อยเพลง : ๒๕๑๙
- เต่าเห่ : ๒๕๑๙ ๗๒
- เต่ากินผักบุ้ง : ๒๕๒๐ ๗๔
- ปลาทอง เถา : ๒๕๒๐ ๗๖
- อกทะเล : ๒๕๒๐ ๗๘
- บทพระราชนิพนธ์ “รับขวัญบัณฑิตใหม่” ๘๐
  เนื่องในงานฉลองปริญญาบัตรของบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  ขี้นพลับพลา - แขกบรเทศ : ๒๕๒๐
- ตำนานลอยกระทง : ๒๕๒๑ ๘๒
- ไทยดำเนินดอย : ๒๕๒๓ ๘๓

หน้า

ส่วนที่ ๓ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๘ ๘๔
ขณะทรงศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาเอก

- บทพระราชนิพนธ์คำฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้สมโภช ๘๕
พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร
กินนรรำ - เอกบท - เหาะ - ฉิ่งพระฉัน - มอญแปลง - มหาฤกษ์ : ๒๕๒๕
- บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล ๘๘
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖ : ๒๕๒๖
- บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล ๘๙
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในโอกาส
ทรงเจริญพระชนมายุ ๗ รอบ : ๒๕๒๗
- ไอยราชูงวง เถา : ๒๕๒๘ ๙๐
- ตับชมสวนขวัญ ๙๑
เทวาประสิทธิ์ - ดอกไม้ไทร - ดอกไม้ไพร - ดอกไม้ร่วง -
ไทรหวน - มาลีหวน - คลื่นกระทบฝั่ง : ๒๕๒๘
- ชื่นชุมนุมกลุ่มดนตรี : ๒๕๒๘ ๙๓

รื่นรสบทเพลงพระราชทานต่างโอกาส ๙๕

ส่วนที่ ๔ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๕๙ ๙๕

- พระอาทิตย์ชิงดวง : ๒๕๒๙ ๙๖
- วิหคเหิน เถา : ๒๕๓๐ ๙๘
- อนงค์สุชาดา เถา : ๒๕๓๐ ๙๙
- บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล ๑๐๐
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เนื่องในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
“มหาราชาศิรวาท”
มหาราชะ - อาศิรวาท : ๒๕๓๐

หน้า

- บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล ๑๐๑
  พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในปีมหามงคล
  เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
  พระราชทานกรมศิลปากร
  มหานิมิต - ทยอยนอก - ปลาทอง : ๒๕๓๐
- บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล ๑๐๓
  พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในปีมหามงคล
  เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
  พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
  อัครราชกุมารี : ๒๕๓๐
- บทพระราชนิพนธ์พระราชทานหม่อมเจ้ากุมารีเฉลิมลักษณ์ จิตรพงศ์ ๑๐๔
  เนื่องในงานฉลองพระชันษา ๖ รอบ
  ครอบจักรวาล - สะสม : ๒๕๓๑
- บทพระราชนิพนธ์พระราชทานหม่อมเจ้าดวงจิตร จิตรพงศ์ ๑๐๕
  เนื่องในงานฉลองพระชันษาครบ ๘๐ ปี
  นกกระจอกทอง - น้ำลอดใต้ทราย : ๒๕๓๑
- บทพระราชนิพนธ์พระราชทานหม่อมเจ้ากรณิกา จิตรพงศ์ ๑๐๖
  เนื่องในงานฉลองพระชันษา ๖ รอบ
  มหาชัย - ตะลุ่มโปง - กราวรำ - ตระนิมิต - แขกลพบุรี : ๒๕๓๑
- ฟังเพลงกวี : ๒๕๓๒ ๑๐๘
- อาศิรวาทราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติ ๑๐๙
  พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
  ชมดงกลาง - ลีลากระทุ่ม - สะสม : ๒๕๓๓
- จีนเด็ดดอกไม้ เถา : ๒๕๓๓ ๑๑๐
- แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก : ๒๕๓๗ ๑๑๑
- ทะเลหนาว : ๒๕๓๗ ๑๑๒

หน้า

- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ขึ้นพลับพลา - น้ำลอดใต้ทราย - กล่อมพญา - กระบองกัน : ๒๕๔๓ ๑๑๔
- เพลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า : ๒๕๕๕ ๑๑๖
- บทพระราชทานพรแด่ผู้มีมุทิตาจิต ขึ้นพลับพลา : ๒๕๕๘ ๑๑๘
- เพลงภาษา : ๒๕๕๙ ๑๒๐

ส่วนที่ ๕ บทพระราชนิพนธ์พระราชทานวงสายใยจามจุรี ในรายการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสวันสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม ๑๒๔

- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๗๒ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นกกระจอกทอง - น้ำลอดใต้ทราย - กระบองกัน : ๒๕๓๒ ๑๒๕
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๘๖ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แสนคำนึง เถา : ๒๕๔๖ ๑๒๖
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๐ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาหนู - อาซิ้ม : ๒๕๕๐ ๑๒๗
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๒ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แขกขาว เถา ออกเพลงระบำนางโคปีและระบำอาบัง : ๒๕๕๒ ๑๒๙
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๓ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตับนางชิน ตอนทำครัว : ๒๕๕๓ ๑๓๒
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๔ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกษตร - กษัตริย์ : ๒๕๕๔ ๑๓๔

หน้า

- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๕ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระผู้ให้ : ๒๕๕๕ ๑๓๘
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๖ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หม่องปอกกะเยี่ยง : ๒๕๕๖ ๑๔๒
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๗ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไผ่รวกกับทานตะวันผู้ยโส : ๒๕๕๗ ๑๔๗
- บทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๙๙ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นเรนทราทิตย์ วีรกษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรม : ๒๕๕๙ ๑๕๐

ส่วนที่ ๖ บทพระราชนิพนธ์ถวายราชสดุดี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๕๙ **๑๕๕**

พระราชประวัติ [๑]
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์ที่ ๓ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนจิตรลดา ทรงสอบไล่ได้อันดับที่ ๑ ในการสอบทั่วประเทศ ทั้งในระดับประถมศึกษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายศิลป์) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ทรงศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาเอกประวัติศาสตร์ วิชาโทภาษาไทย และภาษาบาลี - สันสกฤต จนทรงสำเร็จการศึกษาได้รับพระราชทาน ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ ๑ และทรงรับพระราชทานรางวัลเหรียญทอง สาขาประวัติศาสตร์พร้อมครุยกิตติมศักดิ์ในฐานะที่ทรงได้คะแนนสูงสุดในชั้น

ในระดับบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ และปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบาลี - สันสกฤต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ต่อมาทรงศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ทรงรับพระราชทานปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙

---

[๑] เรียบเรียงและปรับปรุงจาก Connect The World : Empowering People using ICT, Ministry of Information and Communication Technology, 2008.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ใฝ่พระราชหฤทัยยิ่งในด้านการศึกษา แม้ทรงสำเร็จการศึกษาแล้วยังทรงเรียนรู้ตลอดเวลา ทรงใฝ่เรียนรู้ศาสตร์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ พระราชปณิธานที่จะทรงช่วยเหลือประชาชนเป็นแรงบันดาลพระทัยให้ทรงค้นหาแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ อยู่เป็นนิจ

ด้วยความสนพระราชหฤทัยในศิลปะและวัฒนธรรมไทย จึงทรงศึกษาดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งศิลปะและหัตถกรรมไทยเกือบทุกแขนง ทรงเป็นเลิศทางวรรณคดีไทยและวรรณคดีต่างประเทศ และมีพระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์อย่างยอดเยี่ยม ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ทรงศึกษาภาษาต่างประเทศหลายภาษา ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน เขมร บาลี สันสกฤต และละติน และเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ มากมาย นอกจากนี้ ทรงสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ทั้งที่เป็นศิลปะดั้งเดิมและศิลปะร่วมสมัย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นเจ้าฟ้าที่ทรงงานหนักเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนมาโดยตลอด เมื่อทรงพระเยาว์ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถไปยังถิ่นทุรกันดารในชนบท จึงทรงเข้าพระทัยในความต้องการของประชาชน ทรงทราบดีว่าการที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน ต้องอาศัยความรู้ด้านภูมิศาสตร์ พฤกษศาสตร์ การปรับปรุงพันธุ์พืช การจัดการแหล่งน้ำ แผนที่ และอื่น ๆ ทรงเชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรงเน้นเรื่องสุขอนามัยและโภชนาการด้วยมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งทรงส่งเสริมงานศิลปะและหัตถกรรมเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เสริม

ด้วยเหตุที่ทรงตระหนักถึงความสำคัญของศาสตร์ต่าง ๆ ในการพัฒนา จึงทรงศึกษาค้นคว้าวิทยาการต่าง ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งด้านสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนดังเป็นที่ประจักษ์แจ้งชัดโดยทั่วไป โครงการตามพระราชดำริมีทั้งโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งเน้นด้านการศึกษาและโภชนาการในโรงเรียนกันดารห่างไกล โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และโครงการธนาคารพืชพรรณอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ เป็นต้น ด้านการช่วยเหลือผู้พิการ ทรงนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้พิการ รวมทั้งช่วยให้พวกเขาช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานในองค์กรการกุศลและมูลนิธิต่าง ๆ มากมาย ทรงเป็นอุปนายิกาสภากาชาดไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ และทรงเป็นประธานมูลนิธิต่าง ๆ อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งดูแลโครงการพัฒนาและโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มูลนิธิอานันทมหิดลเพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มูลนิธิสายใจไทยเพื่อช่วยเหลือทหารที่ได้รับบาดเจ็บหรือพิการจากภารกิจเพื่อความมั่นคงของประเทศ และมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลเพื่อมอบรางวัลระดับนานาชาติแก่ผู้มีผลงานดีเด่นสาขาการแพทย์และสาธารณสุข ทรงเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อีกทั้งทรงเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี เพื่อพระราชทานรางวัลระดับนานาชาติ Princess Maha Chakri Award ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ แก่ครูผู้เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยมแก่ครูทุกชาติทุกภาษา เป็นต้น

ในระดับนานาชาติ ทรงเป็นที่ปรึกษาพิเศษด้านสุขภาพของประชากรกลุ่มชายขอบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิกตะวันตกขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) กรรมการกิตติมศักดิ์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาสาขาสุขภาพของ Bloomberg School of Public Health, Johns Hopkins University มนตรีของ Refugees Education Trust ทูตพิเศษด้านอาหารในโรงเรียนของ World Food Program แห่งสหประชาชาติ สมาชิกสภากิตติมศักดิ์ (Honorary Senate) ของที่ประชุมนักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบล (Lindau Nobel Laureate Meetings) อุปถัมภกกิตติมศักดิ์ (Honorary Patron) ในโครงการ Connect the World ของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union : ITU) สมาชิกรางวัลผู้นำการจัดการเทคโนโลยีขององค์กรการประชุมนานาชาติ ด้านการจัดการวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งนครพอร์ตแลนด์ (Portland International Conference on Management of

Engineering and Technology : PICMAT) และสมาชิกกิตติมศักดิ์ของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Institute of Southeast Asian Studies : ISEAS) เป็นต้น

เป็นที่ทราบกันดีทั้งภายในประเทศและต่างประเทศว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระวรกายทรงงานอย่างหนักเพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง จึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแมกไซไซด้านการบริการสาธารณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ นักโภชนาการดีเด่นจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ด้วยพระราชกรณียกิจโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โล่เกียรติยศจาก The International Council of Iodine Deficiency Disorders เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ในฐานะที่ทรงอุทิศพระองค์เป็นผู้นำในการกำจัดภาวะบกพร่องไอโอดีนให้หมดไปจากประเทศไทยอย่างยั่งยืน รางวัลอินทิรา คานธีจากรัฐบาลอินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ด้วยพระราชกรณียกิจดีเด่นด้านสันติภาพและการพัฒนา ทูตสันถวไมตรีด้านการศึกษาของ UNESCO เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ รางวัลพิเศษสหพันธ์โภชนาการนานาชาติ (International Union of Nutritional Sciences, IUNS) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ ในฐานะทรงอุทิศพระองค์เพื่อพัฒนาโภชนาการและคุณภาพชีวิตของผู้ยากไร้ เหรียญและโล่สดุดีพระเกียรติคุณ ๑๐ มิตรชาวต่างชาติที่ดีที่สุดในโลกของจีน จากสภาที่ปรึกษาทางการเมืองของจีน (Chinese People's Political Consultative Conference : CPPCC) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒ และรางวัลดิอาร์แพดบ็อกซ์ เมมโมรี่ เมดัล พร้อมประกาศนียบัตร จากสมาพันธ์นักประดิษฐ์นานาชาติ (International Federation of Inventor's Association : IFIA) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ในฐานะที่ทรงสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องตลอดมา โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มพระราชกรณียกิจด้านการสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ ระยะแรกทรงร่วมสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปลายปีถัดมาทรงเข้ารับราชการสังกัดกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทรงดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ และทรงส่งเสริมชมรมดนตรีไทยของสถาบันการศึกษานี้ด้วย นอกจากนั้นทรงรับเชิญบรรยายในหลายสถาบัน และทรงเข้าร่วมประชุมสัมมนาวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศอยู่เป็นนิจ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระปรีชายิ่งด้านอักษรศาสตร์และการประพันธ์ พระราชนิพนธ์จำนวนมากที่พิมพ์เผยแพร่ทั้งบทกวี ภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา โภชนาการ การพัฒนาชนบท และอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัด พระราชนิพนธ์ชุดเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศได้รับความนิยมอย่างมาก รายได้จากการจำหน่ายพระราชทานเข้ามูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาเพื่อสนับสนุนการศึกษานักเรียนและนักศึกษาทั้งสายอาชีวะและสายสามัญที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

ผู้ที่ศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จะประทับใจในความสนพระราชหฤทัยใฝ่ศึกษาแสวงหาความรู้และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ ที่ทรงถ่ายทอดและประยุกต์ความรู้ด้วยพระวิริยอุตสาหะเพื่อช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่เหล่าให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เริ่มบรรเลงเพลงดนตรี

ในวันศิลปินแห่งชาติ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้น้อมเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีว่า “วิศิษฏศิลปิน” ซึ่งมีความหมายว่า ผู้เป็นเลิศทางศิลปะ ประเสริฐกว่าศิลปินทั้งปวง เพื่อเทิดพระเกียรติและยกย่องพระอัจฉริยภาพพระปรีชาสามารถในศิลปะหลากหลายสาขา ทั้งวรรณศิลป์ คีตศิลป์ วิจิตรศิลป์ รวมถึงความเป็นปราชญ์เมธีด้วยทรงรอบรู้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างดี เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ฯลฯ การทรงเป็น “วิศิษฏศิลปิน” นี้นับได้ว่ามีคุณูปการอย่างยิ่งต่อศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย

กล่าวเฉพาะงานวรรณศิลป์ ซึ่งหมายถึง ศิลปะในการประพันธ์หนังสือ ศิลปะทางวรรณกรรม วรรณกรรมที่ถึงขั้นเป็นวรรณคดี และหนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดีนั้น งานพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองซึ่งมีจำนวนมากและหลากหลายประเภทเป็นหลักฐานยืนยันถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถด้านนี้เป็นอย่างดี

การ “แต่งดี” ในงานพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่เพียงการมีศิลปะในการประพันธ์ แต่หมายถึงการนำเสนอเนื้อหาที่มีการผสานหรือบูรณาการความรู้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างตกผลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรอง ไม่เพียงดีด้วยวิธีการประพันธ์และเนื้อหาที่นำเสนอ แต่ยังสามารถนำไปผสานใช้ได้ดีกับงานศิลปะแขนงอื่น เช่น ดนตรี ซึ่งช่วยขับสุนทรียภาพแห่งบทพระราชนิพนธ์ให้ปรากฏเด่นชัดและทำให้ผู้ฟังซึมซาบได้ด้วยการฟังอีกโสดหนึ่ง

พระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์ร้อยกรอง ปรากฏชัดเจนตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ขณะทรงศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนจิตรลดา ปีการศึกษา ๒๕๑๐ ดังปรากฏในหนังสือ “วรรณวลี”(พ.ศ. ๒๕๑๑) ซึ่งคณะ ป.ศ. ๗ (พระองค์และพระสหาย) ได้ช่วยกันจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานร้อยกรองของเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นเรียน บทร้อยกรองในหนังสือมีทั้งหมด ๓๓ บท เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระองค์ ๑๖ บท และทรงแต่งร่วมกับพระสหาย ซึ่งใช้นามปากกา “คลื่นกระทบฝั่ง” (ภักดีพร สุจริตกุล) ๖ บท และของพระสหายร่วมชั้นเรียน ๑๑ บท อีก ๒๐ ปีต่อมาได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญบทพระราชนิพนธ์ไปใส่ทำนองเพลงรวม ๑๗ บท

เมื่อแรกนั้น มิได้ทรงพระราชนิพนธ์บทร้อยกรองเพื่อเป็นบทร้อง แต่ภายหลังมีผู้ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญไปใส่ทำนองเพลงไทย ที่เรียกว่าบรรจุเพลง หรือแต่งทำนองขึ้นใหม่เพื่อขับร้องในวงดนตรีไทย และอัญเชิญไปใส่ทำนองเพลงไทยสากล หรือเพลงไทยลูกทุ่งที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ทำให้บทพระราชนิพนธ์เหล่านั้นกลายเป็นบทร้องเพลงแรกคือ แลจันทร์ (พ.ศ. ๒๕๑๐) ซึ่งนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญไปขับร้องด้วยการบรรจุเพลงไทย เพลงแขกปัตตานี (ห่วงอาลัย) ต่อมาได้อัญเชิญไปใส่ทำนองเพลงไทยสากลด้วย[๑]

สำหรับบทที่ทรงพระราชนิพนธ์ให้เป็นบทร้อง เพลงแรกคือ ส้มตำ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ใส่ทำนองเพลงไทยลูกทุ่ง ขณะนั้นทรงศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนบทร้องสำหรับทำนองเพลงไทยนั้น เริ่มทรงพระราชนิพนธ์ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๑๙ คือ เพลงสมิงทอง เพลงจำปานารี เพลงลมพัดชายเขาเถา ทรงพระราชนิพนธ์หลังจากทรงศึกษาวิชา “วรรณคดีกับดนตรีไทย” กับอาจารย์เด่นดวง พุ่มศิริ ซึ่งถวายการสอนวิธีแต่งเนื้อร้องสำหรับเพลงเถา[๒] (บทพระราชนิพนธ์ส่วนที่ ๑) ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้เริ่มทรงพระราชนิพนธ์บทร้องและพระราชทานแก่ชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อขับร้องและบรรเลงถวายราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม พระองค์ยังทรงพระราชนิพนธ์บทร้องชุดนี้พระราชทานชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อยมาจนถึงปัจจุบัน (บทพระราชนิพนธ์ส่วนที่ ๖)

สำหรับการอัญเชิญบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรองไปใส่ทำนองเพลงไทยสากล เริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เมื่อนายสมาน กาญจนผลิน ได้อัญเชิญบทร้อยกรอง แลจันทร์ (พ.ศ. ๒๕๑๐) ไปใส่ทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่[๓] ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๓ สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับบริษัทผู้ผลิตและจำหน่ายเทปเพลง ๓ บริษัทคือ บริษัท คีตาแผ่นเสียงและเทป จำกัด บริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเม้นต์ จำกัด และบริษัท รถไฟดนตรี จำกัด ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญบทพระราชนิพนธ์อื่น ๆ ไปใส่

---

[๑] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, **มณีพลอยร้อยแสง : รวมพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี** (กรุงเทพฯ : เหรียญทองการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙๐.

[๒] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๔ - ๑๙๖.

[๓] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๐.

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในงานมหกรรมมหาดุริยางค์ไทย
การแสดงดนตรีไทยมัธยมศึกษาครั้งที่ ๑๐
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๓ มกราคม ๒๕๒๘

ทำนองเพลงไทยสากล จัดทำเป็นเทปและจำหน่ายเพื่อหารายได้สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๓ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๓๓ จึงเกิดเพลงพระราชนิพนธ์รวม ๑๒ เพลง ได้แก่ กลางพนา เสียดาย ลอยกระทง ความฝัน ยามจาก คืนวันเพ็ญ ชายทะเลพัทธยา ชมทะเล รักร้าง แลจันทร์ ดอกบัว (บทพระราชนิพนธ์ส่วนที่ ๑) บทพระราชนิพนธ์นี้รวบรวมไว้ครั้งแรกในจุลสาร “วรรณวลี” (พ.ศ. ๒๕๑๑) และเพลงแรกในเทปชุดนี้ คือ พระราชาเป็นประมุขของประชาชน เป็นบทพระราชนิพนธ์ในหนังสือ “พุทธศาสนสุภาษิต คำโคลง” พระราชนิพนธ์ในพระองค์ (พ.ศ. ๒๕๑๗) (บทพระราชนิพนธ์ส่วนที่ ๒)

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ สมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทยได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตจัดทำเทปเพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ชื่อชุด “มณีพลอยร้อยแสง” จำนวน ๑๒ เพลง ได้แก่ ส้มตำ ไม่ลืม ไปไกลโลกปัจจุบัน นกขมิ้น รักร้าง หวนคิด หนาว รัก อาทร ฟังเพลงกวี และปิตุเรศมารดร (บทพระราชนิพนธ์ส่วนที่ ๑, ๒ และ ๔)

ต่อมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามพระบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรองอื่น ๆ ไปบรรจุเพลงหรือประพันธ์ทำนอง และทรงพระราชนิพนธ์บทร้องสำหรับขับร้องในโอกาสต่าง ๆ กันขึ้นใหม่ โดยเฉพาะที่พระราชทานแก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเนื่องในโอกาสวันสถาปนามหาวิทยาลัย (บทพระราชนิพนธ์ส่วนที่ ๕) พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามพระบรมราชกุมารีจึงมีการอัญเชิญไปขับร้องในหลากหลายทำนอง ทั้งเพลงไทย เพลงไทยสากล หรือเพลงไทยลูกทุ่ง ในโอกาสต่าง ๆ กัน แสดงถึงการสอดประสานกลมกลืนระหว่างวรรณศิลป์และคีตศิลป์ ซึ่งสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ได้อย่างชัดเจน

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามพระบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจึงได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตรวบรวมบทพระราชนิพนธ์ร้อยกรองซึ่งอัญเชิญมาเป็นบทร้องภายหลัง และบทพระราชนิพนธ์ที่มีสถานะเป็นบทร้องตั้งแต่ต้น หรือเรียกให้ชัดเจนคือ “บทร้องเพลงไทย” มาจัดพิมพ์รวมทั้งสิ้น ๑๐๖ บท

พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยนี้จัดแบ่งตามที่มาได้เป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทแรก มิได้ทรงพระราชนิพนธ์ให้เป็นบทร้องตั้งแต่แรก ต่อมาภายหลัง จึงมีผู้ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญไปบรรจุเพลง แต่งทำนองหรือประพันธ์ทำนองขึ้นใหม่เพื่อนำมาขับร้อง เช่น “เพ็ญจันทร์” (๒๕๑๐) “ตำนานลอยกระทง” (พ.ศ. ๒๕๒๑) ฯลฯ

ประเภทที่สอง ทรงพระราชนิพนธ์ให้เป็นบทร้องตั้งแต่ต้น เพื่อพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ เช่น บทร้องเพลงไทยพระราชทานวงดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สำหรับนำไปขับร้องเนื่องในวันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม หรือตามที่มีผู้กราบบังคมทูลขอพระมหากรุณาธิคุณ ส่วนการบรรจุเพลงหรือประพันธ์ทำนองนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ครูดนตรีกำหนดแต่เนื่องจากพระองค์มีพระปรีชาสามารถด้านดนตรี โดยเฉพาะดนตรีไทย บางครั้งจึงทรงกำหนดเพลงหรือมีพระราชวินิจฉัยทำนองเพลงร่วมกับครูดนตรีด้วย

พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยที่นำมาบรรจุเพลงหรือประพันธ์ทำนองมีทั้งเพลงไทย เพลงไทยสากล และเพลงไทยลูกทุ่ง สำหรับเพลงไทย เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหาของเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์พบว่า มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับวาระและโอกาสที่ทรงพระราชนิพนธ์ พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยที่รวบรวมไว้ แบ่งเป็น ๒ ภาค ได้แก่

ลำนำกวีไพเราะเสนาะบรรเลง เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่ฉายให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ได้อย่างชัดเจน และทรงมีพัฒนาการมากขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ดีปีพุทธศักราชที่ระบุไว้ในแต่ละส่วน เป็นปีที่ทรงพระราชนิพนธ์ ไม่ใช่ปีการศึกษา แบ่งเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ บทพระราชนิพนธ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๖ ขณะทรงศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย - มัธยมศึกษาตอนปลาย รวม ๒๒ บท

ส่วนที่ ๒ บทพระราชนิพนธ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๓ ขณะทรงศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท รวม ๑๔ บท

ส่วนที่ ๓ บทพระราชนิพนธ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๘ ขณะทรงศึกษาระดับปริญญาเอก รวม ๖ บท

ทรงโทน - รำมะนา ในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำ เนื่องในวันพระราชสมภพ
๒ เมษายน ๒๕๒๐ ณ พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา

ซ้อมทรงระนาดเอก ที่บ้านครูประสิทธิ์ ถาวร โดยใช้ผ้าคลุมผืนระนาดไว้

ทรงระนาดเอก ในงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ที่จังหวัดเชียงใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๙

ลองทรงซอด้วงขนาดเล็กสำหรับเด็กซึ่งครูเตือน พาทยกุล สร้าง ทูลเกล้าฯ ถวาย
เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานดนตรีไทยมัธยมศึกษา ครั้งที่ ๗
ณ หอประชุมสตรีวิทยา ๑๙ ธันวาคม ๒๕๒๔

บทพระราชนิพนธ์สำคัญใน **ลำนำกวีไพเราะเสนาะบรรเลง** ได้แก่ “รัก” (พ.ศ. ๒๕๑๐) “เมนูไข่” (พ.ศ. ๒๕๑๘) ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงพระราชทาน และ “ส้มตำ” (พ.ศ. ๒๕๑๓) เนื่องจากเป็นบทพระราชนิพนธ์ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระราชนิพนธ์ให้เป็นบทร้องตั้งแต่ต้น ตามพระราชกระแสรับสั่งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารียังทรงขับร้องเพลงส้มตำนี้เป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปทรงดนตรี ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

รื่นรสบทเพลงพระราชทานต่างโอกาส เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์ในโอกาสสำคัญเฉพาะกิจ เช่น “มหาราชาศิรวาท” เพื่อถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเนื่องในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ “แด่ผู้มีมุทิตาจิต” พระราชทานในการแสดงดนตรีไทยครูอาวุโสแห่งรัตนโกสินทร์ วงบ้านปลายเนิน เพื่อพระราชทานพรและขอบใจชาวไทยทุกหมู่เหล่าที่ได้ร่วมกันน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ฯลฯ รวมถึงบทพระราชนิพนธ์ที่พระราชทานต่อเนื่องมา ด้วยเป็นงานที่จัดขึ้นเป็นประจำ ได้แก่ บทพระราชนิพนธ์ที่โปรดเกล้าฯ พระราชทานชมรมดนตรีไทยสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แบ่งเป็นอีก ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๔ บทพระราชนิพนธ์พระราชทาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๕๙ รวม ๑๘ บท

ส่วนที่ ๕ บทพระราชนิพนธ์พระราชทานวงสายใยจามจุรีในรายการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสวันสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม รวม ๑๐ บท

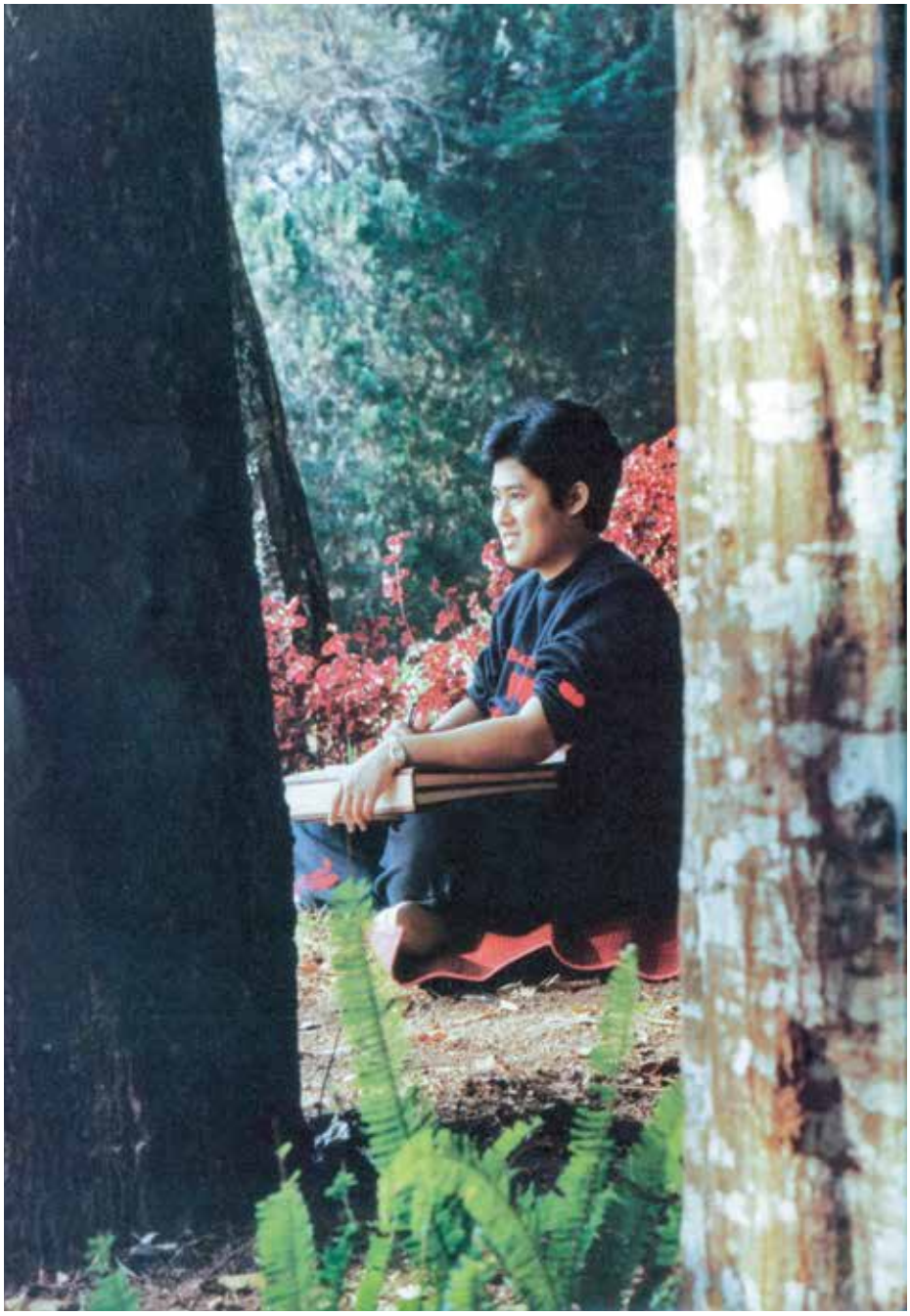
ส่วนที่ ๖ บทพระราชนิพนธ์ถวายราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๕๙ รวม ๓๖ บท

บทพระราชนิพนธ์สำคัญใน **รื่นรสบทเพลงพระราชทานต่างโอกาส** ได้แก่ บทพระราชนิพนธ์ซึ่งพระราชทานชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สำหรับนำไปเป็นบทร้องเนื่องในวันปิยมหาราช จำนวน ๓๖ บท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระราชนิพนธ์เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ขณะทรงรับราชการในส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๕๘) และหลังทรงเกษียณอายุราชการ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ก็ยังทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานมา โดยพระราชนิพนธ์บทร้องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารียังทรงร่วมบรรเลงดนตรีไทยกับชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อยทุกปี บางครั้งก็ทรงร่วมขับร้องด้วยในรายการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ในวันปิยมหาราชเป็นประจำทุกปี

การรวบรวมพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยครั้งนี้ ได้อาศัย **“วรรณวลี”** (พ.ศ. ๒๕๑๑) ซึ่งเป็นจุลสารรวบรวมบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ปีการศึกษา ๒๕๑๐ โรงเรียนจิตรลดา และ **“มณีพลอยร้อยแสง”** ซึ่งเป็นหนังสือรวมพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (พ.ศ. ๒๕๓๒) เป็นฐานในการรวบรวมบทพระราชนิพนธ์และอรรถาธิบายต่าง ๆ แต่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมและตรวจทานกับหนังสือและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ตลอดจนกราบบังคมทูลถามสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และผู้รู้เท่าที่จะสามารถทำได้ จึงมีการแก้ไขบทพระราชนิพนธ์ที่คลาดเคลื่อนบางแห่งให้เป็นไปตามต้นฉบับเดิมและปรับอรรถาธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

“มณีพลอยร้อยแสง”
ภาพฝีพระหัตถ์ ทรงวาดเมื่อ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๓
*ตามคำกราบบังคมทูลขอของพระสหาย เพื่ออัญเชิญขึ้นปกหนังสือรวมบทพระราชนิพนธ์ **มณีพลอยร้อยแสง** ที่พระสหายอักษรศาสตร์รุ่นที่ ๔๑ ร่วมกับธนาคารไทยพาณิชย์ จัดทำเพื่อเป็นของขวัญทูลเกล้าฯ ถวายในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุครบสามรอบ พุทธศักราช ๒๕๓๔*

ประทับบนผาหมอน พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พุทธศักราช ๒๕๒๘

ลำนำกวีไพเราะเสนาะบรรเลง

ส่วนที่ ๑ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๖ ขณะทรงศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย - มัธยมศึกษาตอนปลาย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.๑ - ๔) ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.๕ - ๗) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.๑ - ๓) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.๔ - ๕) แผนกศิลปะ ที่โรงเรียนจิตรลดา พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยในส่วนที่ ๑ นี้ เกือบทั้งหมดมีที่มาจากบทร้อยกรองที่ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อฝึกฝนทักษะด้านวรรณศิลป์ขณะทรงศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๐ - ๒๕๑๕ (พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๖) แม้ยังทรงพระเยาว์ พระองค์ก็ทรงสามารถใช้ลีลาภาษาที่สื่อถึงอารมณ์กวีได้อย่างกระจ่างชัด ไม่ว่าอารมณ์สนุกสนานหรืออารมณ์เศร้า รวมทั้งทรงสอดแทรกแนวคิดต่าง ๆ ไว้ได้อย่างแนบเนียน

พระราชนิพนธ์บทร้องเพลงไทยในส่วนที่ ๑ นี้ มี ๒๒ บท ได้แก่ กลางพนา ความฝัน คืนวันเพ็ญ ชายทะเลพัทธยา ชมทะเล ดอกบัว ไปไกล พลบค่ำ ไม่ลืม ยามจาก รัก รักร้าง แลจันทร์ ลอยกระทง เสียดาย หนาว หวนคิด ส้มตำ เพ็ญจันทร์ โลกปัจจุบัน ปิตุเรศมารดร และดุจบิดามารดร ส่วนใหญ่เป็นบทพระราชนิพนธ์ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งรวบรวมอยู่ในจุลสาร “วรรณวลี” ยกเว้นส้มตำ เพ็ญจันทร์ โลกปัจจุบัน ปิตุเรศมารดร และดุจบิดามารดร แต่ทั้ง ๒๒ บท ได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญไปใส่ทำนองเพลงไทยสากลหรือเพลงไทยลูกทุ่ง ทั้งนี้แลจันทร์เป็นบทพระราชนิพนธ์แรกที่ได้อัญเชิญใส่ทำนองเพลงไทยสากล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ ส่วนบทอื่น ๆ อยู่ในเทปเพลงพระราชนิพนธ์ซึ่งดำเนินการโดยสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓[๔] และสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗[๕]

---

[๔] ได้แก่ กลางพนา ความฝัน คืนวันเพ็ญ ชายทะเลพัทธยา ชมทะเล ดอกบัว ยามจาก รักร้าง แลจันทร์ ลอยกระทง เสียดาย และพระราชาเป็นประมุขของประชาชน (ทรงพระราชนิพนธ์ใน พ.ศ. ๒๕๑๗)

[๕] ได้แก่ ไปไกล ไม่ลืม รัก รักร้าง หนาว หวนคิด ส้มตำ โลกปัจจุบัน และปิตุเรศมารดร

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ บทร้องเพลงไทยในส่วนนี้ ๑๐ บทได้อัญเชิญไปขับร้องร้อยเรียงบอกเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ครั้งกองทัพบกและโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจัดการแสดง “คอนเสิร์ตเฉลิมพระเกียรติ ๕ รอบ สยามบรมราชกุมารี สืบสานบทกวีเพลงพระราชนิพนธ์: คีตาบรมราชกุมารี” เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ บทเพลงพระราชนิพนธ์ที่ปรากฏในการแสดงทั้ง ๖ องก์ คือ

องก์ที่ ๑ ทูลกระหม่อมอาจารย์ เพลง **โลกปัจจุบัน**[๖]

องก์ที่ ๒ สืบสานภูมิแผ่นดิน เพลง **ปิตุเรศมารดร**[๗]

องก์ที่ ๓ รักดังจินตนา เพลง **รัก**[๘] และเพลง **ดอกบัว**[๙]

องก์ที่ ๔ หรรษาหฤทัย เพลง **ส้มตำ**[๑๐] เพลง **เมนูไข่**[๑๑] เพลง **แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก**[๑๒] เพลง **ลอยกระทง**[๑๓] และ เพลง **หวนคิด**[๑๔]

องก์ที่ ๕ พระราชหฤทัยพัฒนา เพลง **ยามจาก**[๑๕]

องก์ที่ ๖ ราษฎร์ รัฐ กษัตรา เพลง **กลางพนา**[๑๖] และเพลง **ดุจบิดามารดร**[๑๗]

การแสดงคอนเสิร์ตเฉลิมพระเกียรติครั้งนี้จัดขึ้น ณ โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการแสดงด้วย

---

๖ กองทัพบก, **คีตาบรมราชกุมารี** (กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๒๘.

๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

๑๐ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

๑๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

๑๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒.

๑๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

๑๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

๑๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

๑๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔.

๑๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

จิตาบรมราชกุมารี

กลางพนา

โอ้คืนนี้หฤทัยแสนสุดเศร้า
มองดูดวงเพ็ญจันทร์ดวงดารา
รัตติกรเคลื่อนคล้อยลอยสว่าง
อยู่เดียวดายกลางป่าพนาลัย
พยัคฆาคำรามเสียงดังก้อง
ทั้งหนาวใจหนาวกายสุดจาบัล
สุดจะเหงาเปลี่ยวใจให้ผวา
ในวิญญาณ์ระทมตรมดวงใจ
สุดอ้างว้างดวงจิตมิสดใส
วิหคไพรร่อนร้องก้องอรัญ
ดวงจิตหมองหวั่นใจไม่สุขสันต์
ดวงชีวันเกือบม้วยมรณา

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : มงคล อมาตยกุล

ความฝัน

ยามนิทรา
ในดวงจิต
ในห้วงฝัน
สุขวิญญาณ์
ยามตื่นนอน
แสนโศกา
คิดถึงฝัน
ชีวิตนี้
พาใจ
พร่ำเพ้อ
เรืองรอง
อารมณ์
พลันคิด
ยามตื่น
ยิ่งอาดูร
ไม่ใช่ฝัน
คะนึงคิด
ละเมอหา
ชื่นอุรา
สมฤดี
จิตผวา
ไม่สุขศรี
พูนทวี
อันภิรมย์

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

คืนวันเพ็ญ

จันทร์เพ็ญลอยเด่นฟ้า นภาลัย
จันทร์เด่นงามสุกใส เช่นน้อง
แสนเศร้าโศกหทัย ยามจาก
พี่คะนึงเจ้าต้อง ร่ำไห้ถึงเธอ
ดวงจันทร์คืนวันเพ็ญ จันทร์ลอยเด่นงามสดใส
ใจพี่สุดอาลัย คิดถึงคืนวันเพ็ญก่อน
จากไปไกลสุดไกล แสนอาลัยเมื่อจากจร
ใจพี่สุดอาวรณ์ หทัยรอนจำคลาดคลา
เพ็ญจันทร์คืนวันเพ็ญ จันทร์ลอยเด่นในนภา
หวนคิดถึงน้องยา พี่ต้องจำจากดวงใจ
ค่ำคืนจันทร์วันเพ็ญ จันทร์ลอยเด่นงามสุกใส
งามซึ้งตรึงจิตใจ ดวงหทัยสุดระทม
โอ้วันเพ็ญคืนนี้ ดวงฤดีไม่สุขสม
แสนเศร้าเฝ้าแต่ตรม เจ้าอยู่ไกลสุดนัยน์ตา
ดูจันทร์คืนวันเพ็ญ จันทร์ลอยเด่นงามโสภา
โอ้เจ้าดวงจันทรา ช่างวิไลเหมือนนวลนาง
วันเพ็ญดวงจันทรา เด่นนภาแสนอ้างว้าง
คะนึงถึงเจ้าพลาง ช่างเหมือนจันทร์เพ็ญเด่นดวง
เสียดายนวลหน้าน้อง งามมิหมองพี่สุดหวง
เหมือนจันทร์เพ็ญเด่นดวง สว่างแสงยามราตรี

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ชายทะเลพัทธยา

ชายทะเล พัทธยา พาสุขี
รื่นฤดี เกษม เปรมหรรษา
เฝ้าฟังเสียง คลื่นซัด รื่นอุรา
ทั้งลมพา พัดเย็น แสนชื่นใจ
แลเรือใบ ลอยเรื่อย เฉื่อยเฉื่อยฉิว
เรือแล่นลิ่ว จดเวหา ที่สดใส
คิดถึงพัท - ธยา สุดอาลัย
ในดวงใจ สุขสันต์ นิรันดร์เอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนองเพลงไทย เพลงคลื่นกระทบฝั่ง

"แลจันทร์"
ภาพฝีพระหัตถ์ ทรงวาดเมื่อ ๗ มกราคม ๒๕๒๖

ชมทะเล

โอ้ตัวเรานี้ไซร้ ชื่นใจ
สมคิดสุขหทัย ไม่เคร้า
ได้ชมทะเลใส สวยสด คราวนา
เรานั่งเรือแต่เช้า นั่งเฝ้าชมปลา
โอ้ว่าตัวเรานี้ ชื่นชีวีสุขใจปอง
สมคิดจิตมิหมอง สุดลำพองสุขหทัย
ได้ชมทะเลงาม น้ำสีครามสวยสดใส
นั่งเรือลอยไปไกล ในจิตใจแสนภิรมย์
นกทะเลตัวน้อยน้อย บินเคลื่อนคล้อยตามสายลม
ดูชิช่างน่าชม ไม่ระทมชื่นหทัย
มองในสายนที ปลาเร็วรี่เร่งว่ายไป
น้ำใสดังดวงใจ ที่สดใสสุขวิญญาณ์
ท้องฟ้าจะมืดแล้ว อาทิตย์แคล้วเหลี่ยมภูผา
พราวพร่างดวงดารา น้ำค้างพาโปรยละออง
นาวาแล่นท้าลม ช่างงามสมไม่มีสอง
เกษมเปรมจิตปอง น้ำเนืองนองมองวารี
ลมเรื่อยเฉื่อยเฉื่อยฉิว เรือแล่นลิ่วสุดโสภี
แว่วยินเสียงปักษี ลืมความโศกวิโยคศัลย์
ดูดาวเด่นโสภา บนเวหาล้อมดวงจันทร์
เมฆเคลื่อนเลื่อนบังครัน ควรนิทราขอลาเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ดอกบัว

เมื่อยามเช้า อาทิตย์ เยี่ยมขอบฟ้า
ปทุมา เบ่งบาน แลไสว
สีชมพู ดูงาม อร่ามไป
ผุดอยู่ใน คงคา แหล่งวารี
ครั้นสิ้นแสง สุริยัน จันทร์เจิดแจ่ม
แลชื่นแช่ม ไปทั่ว ทุกวิถี
แสนสงบ วังเวง ยามราตรี
โกมุทมี หอมหวน รัญจวนใจ
ครั้นรุ่งเช้า กลีบเจ้า พลอยหมองคล้ำ
กลีบก็ช้ำ โอ้ยามนี้ ไม่สดใส
ต้องกล้ำกลืน ชลนา สุดอาลัย
คนเขาไม่ ปรารถนา ตัวเจ้าเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

“ดอกบัวที่สวนปทุม”
ภาพฝีพระหัตถ์ ทรงวาดเมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๓๘
ที่พระตำหนักบ้านสวนปทุม
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ไปไกล

จากไปไกลสุดไกล *เธอไปไหนไม่ให้เห็น*
ทนทุกข์เฝ้าลำเค็ญ *มาเหินห่างรักร้างรา*
สุดจะอาลัยจาก *ยามต้องพรากละเมอหา*
ยอดรักในวิญญาณ์ *ฉันใฝ่หาเมื่อลาไกล*
ยามนอนก็ฝันคิด *ในดวงจิตโศกไฉน*
เมื่อตื่นร้างยาใจ *ดวงหทัยแสนจาบัลย์*

ทรงพระราชนิพนธ์ ร่วมกับ “คลื่นกระทบฝั่ง” พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : ประยูร เวชชประสิทธิ์

พลบค่ำ

ครั้นพลบค่ำ *แสงอุทัย* *ก็เหือดหาย*
เย็นพระพาย *กระพือพัด* *มาเฉื่อยฉิว*
ทิฆัมพร *เกลื่อนด้วย* *ดาวเป็นทิว*
สว่างลิ่ว *ทิวทัศน์* *เทิดนภา*
รัตติกร *เคลื่อนคล้อย* *ลอยสว่าง*
สุดอ้างว้าง *หนาวใจ* *เฝ้าใฝ่หา*
โอ้ว่าเธอ *อยู่ไหน* *ไม่คืนมา*
ดวงวิญญาณ์ *คืนนี้* *สุดระบม*
แลดูจันทร์ *เหมือนหนึ่ง* *ดวงใจข้า*
ถูกบังบด *ด้วยเมฆา* *ให้ขื่นขม*
เห็นดาวน้อย *ล่องลอย* *สุดระทม*
อกฉันตรม *เหมือนดาว* *ที่อยู่ไกล*

ทรงพระราชนิพนธ์ ร่วมกับ “คลื่นกระทบฝั่ง” พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : วิเชียร คำเจริญ (ลพ บุรีรัตน์)

ไม่ลืม

จะจากกัน แล้วหนอ ขอลาก่อน
ต้องจำจร จากไป ใจคิดถึง
แสนสงสาร น้องเจ้า เฝ้ารำพึง
จิตคะนึง ถึงกัน ทุกวันคืน
แม้ยามนอน ก็ฝัน ถวิลหา
ในวิญญาณ์ อาลัย ใจสุดฝืน
แสนเทวษ เหลือล้ำ ทนกล้ำกลืน
ทุกทุกคืน คะนึง ถึงเธอเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ ร่วมกับ “คลื่นกระทบฝั่ง” พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : พนม เพชรสงคราม

ยามจาก

จะจากกันแล้วหนอ น้ำตาคลอเมื่อจากจร
ใจพี่สุดอาวรณ์ นิราศรอนร้างแก้วตา
โอ้เห็นใจพี่บ้าง เมื่อจำร้างพี่ใฝ่หา
ระบมตรมอุรา ชลนาหลั่งเนืองนอง
หวนคิดถึงวันเก่า วันที่เราเคียงคู่สอง
ความรักสมใจปอง สุขลำพองสองหทัย
ยามนี้พี่ต้องจาก จำต้องพรากสุดอาลัย
โอ้ว่าใจเอ๋ยใจ เจ้าปล่อยให้พี่ผวา
จำจรจำลาแล้ว เจ้าน้องแก้วพี่ขอลา
โปรดตอบด้วยวาจา ให้วิญญาณ์พี่ชื่นชม

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

รัก

รักทะเล อันกว้าง ใหญ่ไพศาล
รักท้องฟ้า โอพาร สีสดใส
รักท้องทุ่ง ท้องนา ดังดวงใจ
รักป่าเขา ลำเนาไพร แสนสุนทร
รักพฤกษา รุกขชาติ ที่ดาษป่า
รักปักษา ร้องกู่ บนสิงขร
รักอุทัย สว่าง กลางอัมพร
รักทั้งรัต - ติกร ในนภดล
รักดารา ส่องแสง สุกสว่าง
รักน้ำค้าง อย่างมณี มีโภคผล
รักทั้งหมด ทั้งสิ้น ที่ได้ยล
รักนวลนาง รักจน หมดสิ้นใจ

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐[๑๘]
ทำนอง : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

---

[๑๘] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสกับพระสหายที่จัดทำหนังสือ **มณีพลอยร้อยแสง**ใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ว่า พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งบทกลอนชื่อ **รัก** แต่การพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในจุลสาร **วรรณวลี** พิมพ์ผิดพลาดไปว่า ผู้แต่งคือ คลื่นกระทบฝั่ง (นามปากกาของภักดิพร สุจริตกุล พระสหายร่วมชั้นเรียนที่โรงเรียนจิตรลดา) ส่วนบทกลอนที่ชื่อว่า **แลจันทร์** ซึ่งพิมพ์ว่า พระองค์ทรงแต่งนั้น ที่ถูกต้องแล้ว ทรงแต่งร่วมกับ คลื่นกระทบฝั่งอ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๑๕.

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กราบบังคมทูลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชขอให้ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงสำหรับบทพระราชนิพนธ์ **รัก** นี้ เพื่อให้วง อ.ส. วันศุกร์ บรรเลงทุกวันศุกร์และวันอาทิตย์ตลอดเดือนธันวาคม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุงทำนองเพลง แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายแมนรัตน์ ศรีกรานนท์ นำไปแยกและเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อทรงดนตรีร่วมกับวง อ.ส. วันศุกร์ ในงานพระราชทานเลี้ยงส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๘ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำออกอากาศทางสถานี จ.ส. ๑๐๐ ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จากนั้นมีการอัญเชิญเพลงรักไปขับร้องในงานต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย อ่านรายละเอียดใน “เพลงพระราชนิพนธ์, ที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/รัก

รักร้าง

โอ้ว่าความรักเอย
ยามรักร้างห่างไกล
โอ้เราเคยชื่นชิด
ยามห่างแสนระบม
ไยพี่นี้มาจาก
ช่างลืมเหมือนอุทัย
เมื่อพี่มาจากน้อง
ยามน้องห่างพี่ยา
ใจน้องยามนี้หนา
พี่หนีจากตัวฉัน

ไม่ชื่นเชยสมหทัย
ดวงหทัยน้องสุดตรม
ในดวงจิตมิระทม
ไม่ภิรมย์จิตอาลัย
ต้องมาพรากน้องไปไกล
มาห่างไกลลืมนภา
ใจสุดหมองเศร้าอุรา
ในวิญญาณ์แสนจาบัล
เหมือนท้องฟ้าไร้ดวงจันทร์
ปล่อยให้น้องเฝ้าระทม

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : นคร ถนอมทรัพย์

แลจันทร์

ครั้นสิ้นแสง สุริยัน จันทร์กระจ่าง
แสนอ้างว้าง จิตใจ เฝ้าใฝ่หา
น้ำค้างพรม ลมพัด กระพือมา
เหมือนน้ำตา ที่ไหล ลงในทรวง
โอ้อกข้า ยามนี้ ฤดีเศร้า
นวลน้องเจ้า ผ่องผุด เรียมสุดหวง
เหมือนพระจันทร์ วันเพ็ญ เด่นเต็มดวง
กระต่ายห่วง ชะแง้ แลดูเดือน

ทรงพระราชนิพนธ์ร่วมกับ “คลื่นกระทบฝั่ง” พ.ศ. ๒๕๑๐[๑๙]
ทำนองเพลงไทย เพลงแขกปัตตานี (ห่วงอาลัย)

---

[๑๙] นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญไปขับร้อง ใช้ทำนองเพลงแขกปัตตานี (ห่วงอาลัย) เพราะเห็นว่าเนื้อร้องนี้มีอารมณ์เศร้าเหมาะกับทำนองเพลง และได้บันทึกเสียงมีวงดนตรี “คณะเสริมมิตรบรรเลง” บรรเลงดนตรี แล้วนำออกอากาศทางสถานีวิทยุ จ.ส. เอฟเอ็ม ปรากฏเป็นที่ถูกใจผู้ฟัง และมีผู้ขอจดเนื้อร้องจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ สมาน กาญจนผลิน ได้อัญเชิญไปประพันธ์ทำนองเพลงไทยสากล มอบให้ทนงศักดิ์ ภักดีเทวา ขับร้องถวายหน้าที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในครั้งที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในงานแสดงของศิลปินแห่งชาติ เนื่องในโอกาสเสนอผลงานของสมาน กาญจนผลิน

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เมื่อสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับบริษัทผู้ผลิตและจำหน่ายเทปเพลง ๓ บริษัท คือ คีตา แกรมมี่ และรถไฟดนตรี จัดทำและจำหน่ายเทปเพลงพระราชนิพนธ์จำนวน ๑๒ เพลง เพื่อหารายได้สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ขอให้บรมครูและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีร่วมกันประพันธ์ทำนอง เพลงแลจันทร์อยู่ในเทปเพลงพระราชนิพนธ์ชุดนี้ด้วย มี บุปผา ธรรมบุตร เป็นผู้ขับร้อง อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๑๙๐.

ลอยกระทง

เดือนสิบสอง น้ำนอง เต็มตลิ่ง
เราชายหญิง จัดกระทง บรรจงไหว้
เทวดา อารักษ์ คงคาลัย
ดวงหทัย เกษม เปรมกมล
ดวงพระจันทร์ วันเพ็ญ เด่นกระจ่าง
มองไปทาง ธารา ทุกแห่งหน
กระทงน้อย ลอยมา ช่างน่ายล
ประชากร ทุกคน ก็เบิกบาน

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เสียดาย

เสียดายกาล เวลา พาใจเศร้า
เสียดายเรา รักกัน มั่นไม่หาย
เสียดายรัก ภักดี ที่มลาย
แสนเสียดาย ไมตรี มีต่อกัน
แสนเสียดาย ความรัก ที่ปักจิต
ยังครุ่นคิด เฝ้านึก ตรองตรึกฝัน
ยามรักร้าง สร่างสุข แสนจาบัล
เหมือนดวงจันทร์ ยามเมฆา มาบดบัง
ยามแรกรัก ปักใจ ให้สุขขี
ดวงฤดี มีแต่ ถวิลหวัง
ยามรักโรย โหยไห้ ดุจดัง
พิภพพัง ชาวโลก โศกโศกา

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

หนาว

โอ้เหมันต์ นี้หนา พาใจเศร้า
สุดจะเหงา ในจิต คิดสงสัย
โอ้นวลน้อง แก้วตา ยอดยาใจ
เจ้าทำไม จากพี่ มิคืนมา
ยามลมหนาว พัดมา พาดวงจิต
ให้หวนคิด จิตคอย ละห้อยหา
แสนจะเศร้า หนาวใน ดวงชีวา
หนาวกายา ไม่ร้าว เท่าหนาวทรวง

ทรงพระราชนิพนธ์ ร่วมกับ “คลื่นกระทบฝั่ง” พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : สมาน กาญจนผลิน

หวนคิด

จำใจจำจากเจ้า ไปไกล
ต้องคร่ำครวญฤทัย ร่ำร้อง
จำจรจากดวงใจ แสนโศก เศร้าแฮ
ดวงจิตคิดถึงน้อง แทบม้วยมรณา
จำใจจากดวงใจ สุดอาลัยหวนไห้หา
แสนเศร้าเฝ้าโศกา โอ้แก้วตาต้องลาไกล
คิดถึงแต่นวลน้อง ดวงจิตหมองเธอไปไหน
ยามห่างร้างยาใจ ดวงหทัยแทบม้วยมรณ์

ทรงพระราชนิพนธ์ร่วมกับ “คลื่นกระทบฝั่ง” พ.ศ. ๒๕๑๐
ทำนอง : นาวาอากาศเอก สมชาย ขาวสำอางค์

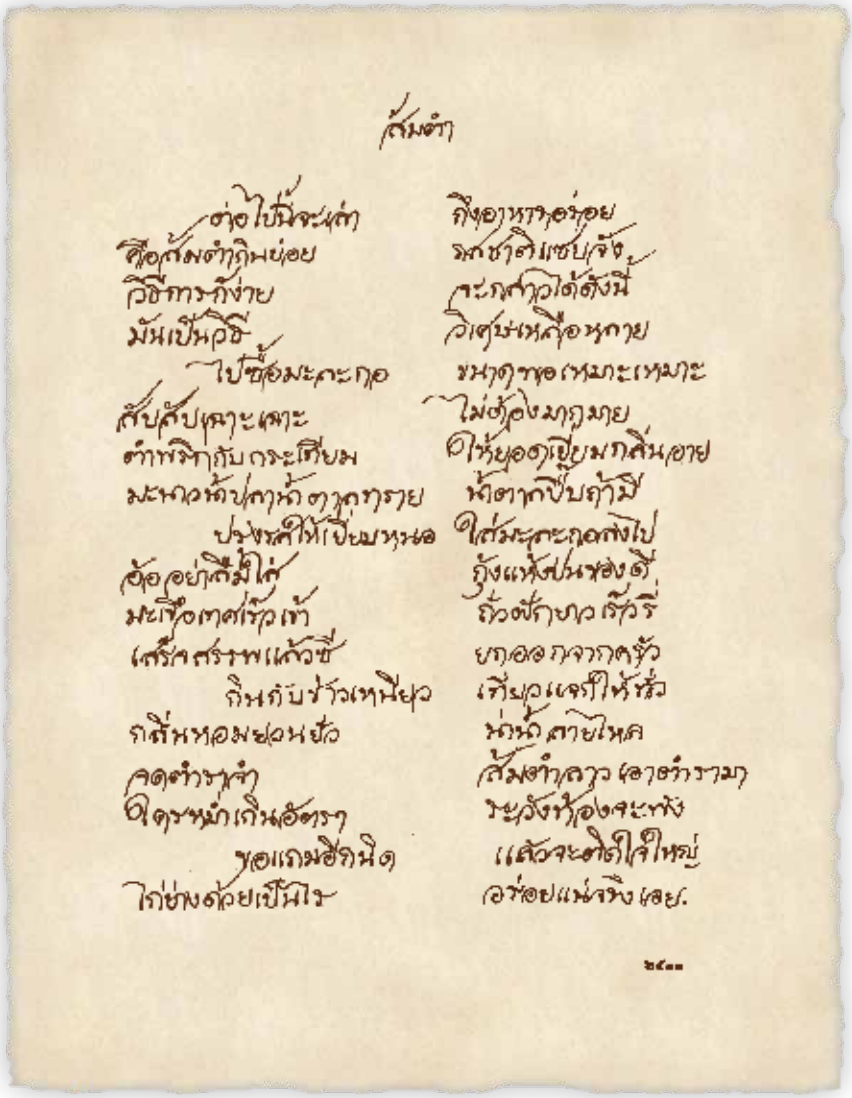
ส้มตำ

ต่อไปนี้จะเล่า ถึงอาหารอร่อย
คือส้มตำกินบ่อย รสชาติแซ่บจัง
วิธีการก็ง่าย จะกล่าวได้ดังนี้
มันเป็นวิธี วิเศษเหลือหลาย
ไปซื้อมะละกอ ขนาดพอเหมาะเหมาะ
สับสับเฉาะเฉาะ ไม่ต้องมากมาย
ตำพริกกับกระเทียม ให้ยอดเยี่ยมกลิ่นอาย
มะนาวน้ำปลาน้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บถ้ามี
ปรุงรสให้เยี่ยมหนอ ใส่มะละกอลงไป
อ้ออย่าลืมใส่ กุ้งแห้งป่นของดี
มะเขือเทศเร็วเข้า ถั่วฝักยาวเร็วรี่
เสร็จสรรพแล้วซี ยกออกจากครัว
กินกับข้าวเหนียว เที่ยวแจกให้ทั่ว
กลิ่นหอมยวนยั่ว น่าน้ำลายไหล
จดตำราจำ ส้มตำลาวเอาตำรามา
ใครหม่ำเกินอัตรา ระวังท้องจะพัง
ขอแถมอีกนิด แล้วจะติดใจใหญ่
ไก่ย่างด้วยเป็นไร อร่อยแน่จริงเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓[๒๐]
ทำนองเพลงไทยลูกทุ่ง

---

[๒๐] เหตุที่ทรงพระราชนิพนธ์เพลง **"ส้มตำ"** ก็เนื่องมาจากในช่วงเวลานั้น พระองค์โปรดเข้าครัวทำอาหารเป็นงานอดิเรก และโปรดส้มตำ เพราะทำได้ง่าย เครื่องปรุงหาได้ไม่ยาก รสชาติดี จึงทรงนำวิธีทำส้มตำมาเรียบเรียงให้คล้องจองเป็นเพลง ทรงเล่าถึงเรื่องนี้ในพระราชนิพนธ์ เรื่อง "ลูกทุ่งกับเพลงไทย" ว่า "...เมื่อยังเรียนชั้นมัธยม คราวหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ข้าพเจ้าจะต้องร้องเพลง ความที่เคยชินกับเพลงลูกทุ่ง นึกทำนองแหล่ได้แล้ว

ส้มตำ
ต่อไปนี้จะพูดถึง
ศิลปะส้มตำกับย่อย
วิธีการก็ง่าย
มันเป็นวิธี
ไปซื้อมะละกอ
สับสับปลาะเสาะ
ตำพริกกับกระเทียม
มะนาวน้ำปลาน้ำตาลทราย
ปรุงรสให้เปรี้ยวหวานนอ
ถั่วฝักยาวเก็บมาสิ่นลาย
ใส่มะละกอลงไป

เพ็ญจันทร์

อินทรวิเชียรฉันท์ ๑๑

เพ็ญจันทร์ ณ คืนนี้ รชนีก็ชวนแล
เหลืองแจ่มแฉล้มแข และกระจ่าง ณ ราตรี
พรายแสงสว่างส่อง ศศิต้อง ณ วารี
น้ำค้างประธานี ฆรเขตประเทศไทย
ยินจักจั่นเสียง เพราะเจรียงสราญใจ
กลิ่นพฤกษในไพร กลกลิ่นสุคนธา

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๔
ทำนอง : สมนึก ทองมา (ชลธี ธารทอง)

โลกปัจจุบัน

วิชชุมมาลาฉันท์ ๘

โลกเราวันนี้ มักมีแปลกแปลก
ผิดกับแรกแรก ที่โลกเกิดมา
ตึกรามบ้านช่อง หอห้องโสภา
ตึกสูงเทียมฟ้า ปานแข่งดวงดาว

นักปราชญ์ทั้งหลาย มากมายคิดแต่ง
สร้างยานดัดแปลง ส่งขึ้นสู่หาว
เดินทางไปมา เวลาไม่ยาว
เที่ยวไปทุกคราว ไม่มีทุกข์ทน

การเจ็บการป่วย หมอช่วยให้หาย
เจ็บป่วยโรคร้าย ไม่ตายทุกคน
แพทย์เก่งรักษา หยูกยาคิดค้น
คนป่วยช่วยชนม์ ให้ดลสุขี

เครื่องเล่นมากมาย หลากหลายบันเทิง
ดนตรีรื่นเริง ภาพยนตร์ก็มี
สำราญทุกอย่าง อย่าร้างความดี
คนเราเดี๋ยวนี้ ชักหลงมัวเมา

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๔
ทำนอง : นคร ถนอมทรัพย์

ปิตุเรศมารดร

ปิตุเรศมารดรให้กำเนิด
ท่านถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงลูกมา
เมื่อท่านเฒ่าแก่ชราอย่าทิ้งทอด
หวังลูกยาเป็นผู้สืบสกุล

ท่านรักใครในบุตรสุดสวาท
เมื่อลูกรักสบสุขสุดเปรมปรีดิ์
บุญคุณท่านนั้นมีมากล้นเหลือ
ท่านเมตตาเรามาจนเจริญวัย

แสนประเสริฐกว่าใครในทิศา
บุตรธิดาควรจำรำลึกคุณ
เพราะท่านเลี้ยงเรารอดทั้งนำหนุน
จะหาใครการุญเท่าไม่มี

ให้โอกาสศึกษามีศักดิ์ศรี
ด้วยอารีสุดแสนทั้งห่วงใย
ลูกที่เชื่อท่านชีวิตจิตแจ่มใส
ได้อาศัยท่านสุขทุกทิวา

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ [๒๑]
ทำนอง : สง่า อารัมภีร์

[๒๑] พิมพ์ครั้งแรกในหนังสือ วันเด็ก พ.ศ. ๒๕๑๗ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๓๓.

ดุจบิดามารดร

รักชาติยอมสละแม้ ชีวี
รักเกียรติจงเจตน์พลี ชีพได้
รักราชมุ่งภักดี รองบาท
รักศาสน์ราญเศิกไสร้ เพื่อเกื้อพระศาสนา
อันสยามเป็นบ้านเกิด เมืองนอน
ดุจบิดามารดร เปรียบได้
ยามสุขสโมสร ทุกเมื่อ
ยามศึกทุกข์ยากไร้ ปลาตเร้นฤาควร

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๖[๒๒]
ทำนอง : หม่อมหลวงพวงร้อย อภัยวงศ์

---

[๒๒] เดิมเป็นโคลงสี่สุภาพ ๒ บท ในบทพระราชนิพนธ์คำโคลงเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระราชนิพนธ์ระหว่างทรงเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนจิตรลดา ปีการศึกษา ๒๕๑๕ เนื่องจากในวิชาการประพันธ์ ต้องทรงพระราชนิพนธ์โคลงส่งครูบ่อย ๆ จึงมีพระราชดำริที่จะทรงพระราชนิพนธ์ลิลิตหรือบทประพันธ์คำโคลง และทรงเริ่มพระราชนิพนธ์ระหว่างโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแปรพระราชฐานไปจังหวัดเชียงใหม่ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เมื่อทรงพระราชนิพนธ์เสร็จแล้ว อาจารย์กำชัย ทองหล่อ ผู้ถวายพระอักษรวิชาภาษาไทย ณ โรงเรียนจิตรลดา ตั้งชื่อถวายว่า “กษัตริยานุสรณ์” ต่อมาในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงนำบทพระราชนิพนธ์นี้ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นพระของขวัญแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งโปรดโคลงบทที่ขึ้นต้นว่า “รักชาติยอมสละแม้ ชีวี” มากที่สุด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมหลวงพวงร้อย อภัยวงศ์ ประพันธ์ทำนองและพระราชทานชื่อเพลงว่า “ดุจบิดามารดร” อ่านรายละเอียดใน “ดุจบิดามารดร,” **วิกิพีเดีย,** ที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/ดุจบิดามารดร

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงดนตรีไทยร่วมกับวงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บันทึกเทปออกอากาศรายการสังคีตภิรมย์
ณ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ บางลำพู ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๐

ส่วนที่ ๒ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๓ ขณะทรงศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี - ปริญญาโท

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีเมื่อทรงศึกษาในระดับอุดมศึกษา พระองค์ทรงศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๖ - ๒๕๑๙ (พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๒๐) หลังจากนั้นทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ในมหาวิทยาลัย ๒ แห่งพร้อมกัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๒๐ - ๒๕๒๓ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔)

บทพระราชนิพนธ์ส่วนนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ขณะทรงศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้หลายบท แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกทรงพระราชนิพนธ์ขณะทรงศึกษาระดับปริญญาตรี มีทั้งหมด ๓ บท ได้แก่ อาทร นกขมิ้น และเมนูไข่ ต่อมาอาทรและนกขมิ้นได้ตีพิมพ์ในนิตยสารชาวกรุง และทั้ง ๓ บทมีผู้นำไปประพันธ์ทำนองสำหรับขับร้อง กลุ่มที่ ๒ เป็นบทร้องซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ต่างโอกาสกัน เช่น เพื่อพระราชทานอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน เนื่องในวันเกิด เพื่อทรงส่งพระอาจารย์ในวิชาวรรณคดีกับดนตรีไทย เพื่อพระราชทานวงดนตรีไทยของชมรมดนตรีไทย สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สจม.) เพื่อพระราชทานแก่องค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำหรับเป็นแบบให้เด็กอ่านทำนองเสนาะในการประกวดหนูน้อยนพมาศ ในงานลอยกระทง ฯลฯ มีทั้งหมด ๑๓ บท

พระราชาเป็นประมุขของประชาชน

ทะเลเป็นเจ้าแห่ง *นทีมหันต์*
ทิวะสุริยฉัน *แจ่มจ้า*
รัตติรัศมีจันทร์ *เรืองจรัส*
สงฆ์ประมุขแห่งชาวหล้า *เหล่าผู้พึ่งบุญ*

ผู้ใหญ่ในแว่นแคว้น *คือรา ชาแล*
ผู้บำบัดทุกข์ประชา *ช่วยเกื้อ*
เป็นประมุขนาครา *ในรัฐ*
ทรงทศพิธธรรมเอื้อ *ราษฎร์ให้สวัสดี*

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๗
ทำนอง : นคร ถนอมทรัพย์

อาทร

หอมกลิ่นดอกไม้ชายป่า
ดึกแล้วหนาเรไรไม่ส่งเสียง
สายลมอ่อนพัดอยู่เป็นคู่เคียง
พฤกษาเรียงรายประดับรับราตรี

ใจมนุษย์บางครั้งช่างสับสน
เคยกังวลบางครั้งยังคิดหนี
อุปสรรคดังศิลากั้นวารี
หรือความดียุติธรรม์นั้นคือเงา

แต่มีคนมากระตุ้นรุนให้สู้
เราจึงรู้สึกกายหายเงียบเหงา
มองดูแล้วแววตาอาทรเรา
ที่ยังเขลาไม่รู้ธรรมประจำใจ

จันทรา.....
จะล่วงเลยลับฟ้าหรือไฉน
วานบอกคนที่เราเฝ้าห่วงใย
ว่าตัวไกลแต่จิตอยู่คู่นิรันดร์

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๗[๒๓]
ทำนอง : เนรัญชรา

---

[๒๓] ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ บรรณาธิการวารสารอักษรศาสตรพิจารณ์ไม่สามารถเขียนคำประพันธ์ลงพิมพ์ในหน้า “ร้อยกรอง” ของวารสารฉบับเดือนกันยายน ๒๕๑๗ เนื่องจากติดภารกิจอื่น จึงกราบบังคมทูลขอพระกรุณาให้ทรงพระราชนิพนธ์แทนหลังจากทรงพระราชนิพนธ์เสร็จ ทรงมอบให้พระสหายนำไปให้บรรณาธิการ ก่อนที่จะโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคใต้ในเดือนเดียวกัน แต่เนื่องจากวารสารปิดเล่มไปแล้ว จึงไม่ได้ตีพิมพ์ จนกระทั่งเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงทรงส่งให้นิตยสารชาวกรุง ในพระนามแฝงว่า “แว่นแก้ว” และได้ตีพิมพ์ในนิตยสารชาวกรุง ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๙ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๓๘.

นกขมิ้น

โอ้เจ้านกขมิ้นสีเหลืองอ่อน ถึงยามค่ำเจ้าจะจรนอนรังไหน
ท้องทุ่งนาสุมทุมพุ่มไม้ไพร ได้อาศัยพักนอนแต่ก่อนมา
ค่ำนี้เชิญเจ้าปักษามาสู่เหย้า จะคอยเฝ้าถนอมกล่อมรักษา
จงมาเป็นเพื่อนเล่นเจรจา ให้ตัวข้าหายเหงาเศร้าดวงมาน
หรือเจ้ามีคู่ชมภิรมย์ชิด ขอมิ่งมิตรเฉลยคำที่ร่ำขาน
ข้าจะได้ตัดอัคคีที่เผาลาญ มิให้ผลาญจนชอกช้ำระกำทรวง

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๗[๒๔]
ทำนอง : เนรัญชรา

[๒๔] ทรงได้รับแนวพระราชดำริมาจากเพลงไทยเดิมชื่อ “นกขมิ้น” หลังจากทรงพระราชนิพนธ์เสร็จไม่ได้ทรงส่งให้หนังสือเล่มใด จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงทรงส่งไปนิตยสารชาวกรุง ในพระนามแฝงว่า “แว่นแก้ว” และได้ตีพิมพ์ในนิตยสารชาวกรุง ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๓ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๔๐.

เมนูไข่

ไข่เค็มไข่ลวกทั้ง ไข่หวาน
กับไข่ต้มสุกนาน เยี่ยวม้า
ไข่ตุ๋นรสเยี่ยมปาน รสทิพย์
ไข่ไก่โอ้เอี่ยมอ้า อร่อยแท้อยากกิน

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

เมนูไข่

เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน
ไข่เค็มไข่ลวกทั้ง ไข่หวาน
กับไข่ต้มสุกนาน เยี่ยวม้า
ไข่ตุ๋นรสเยี่ยมปาน รสทิพย์
ไข่ไก่โอ้เอี่ยมอ้า อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน
เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน

ทำนอง : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ. ๒๕๓๘[๒๕]

---

๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชนิพนธ์ทำนอง และโปรดเกล้าฯ ให้พลเรือตรี หม่อมหลวงอัศนี ปราโมช นำไปแยกและเรียบเรียงเสียงประสาน เพื่อให้วง อ.ส. วันศุกร์ขับร้องบรรเลง เพื่อพระราชทานเป็นของขวัญในงานพระราชทานเลี้ยงฉลองพระชันษา ๗๒ ปี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ทั้งนี้มีการเพิ่มเนื้อเพลง “เมนูไข่เมนูไข่ อร่อยแท้อยากกิน” เข้าไปด้วย อ่านรายละเอียดใน “เมนูไข่” ที่มา : https://th.wikisource.org/wiki

พัดชา - นางนาค - ขึ้นพลับพลา

พัดชา

ยินเพลงร้องซร้องศัพท์ขับกล่อม จิตโน้มน้อมตามเสียงสำเนียงหวาน
ดนตรีมี่ประโคมประโลมลาน สอดบรรสานสวมร้องต้องหทัย
ยามค่ำสนธยาราตรี รัชนีแจ่มแจ้งจรัสไข
ฟังเพลงช้าอาจารย์เจริญใจ ชวนให้ชื่นชมภิรมยา

นางนาค

ลุวาระวรฤกษ์เบิกดิถี เป็นวันที่อาจารย์ครบชันษา
ขอเชื้อเชิญทวยเทพเทวดา จงมาอวยสวัสดิมงคล

ขึ้นพลับพลา

ขออายุยืนยั่งทั้งวรรณะ เพิ่มพละสุขล้ำนำผล
อยู่เป็นศรีคีตการบานใจชน อยู่คู่ดนตรีไทยไปนิรันดร์

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘[๒๖]

---

[๒๖] ขณะทรงศึกษาอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงขับร้องและบรรเลงดนตรีไทยร่วมกับชมรมดนตรีไทย สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ มีอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน เป็นผู้ถวายการสอนและการฝึกซ้อม เมื่ออาจารย์เจริญใจมีอายุครบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๘ พระองค์จึงพระราชทานผ้ามัดหมี่พร้อมบทพระราชนิพนธ์เป็นลายพระหัตถ์พระราชทาน อีกทั้งทรงกำหนดให้ใช้เพลงพัดชา เพลงนางนาค เพลงขึ้นพลับพลา ประกอบบทพระราชนิพนธ์บทนี้ด้วย ต่อมาได้นำบทพระราชนิพนธ์บทนี้ไปขับร้องออกอากาศครั้งแรกในรายการสังคีตสยาม ณ สถานีวิทยุกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ วันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ จันทรา สุขะวิริยะ เป็นผู้ขับร้องใช้วงเครื่องสายไทยวงเล็กบรรเลง อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๑๙๒.

สมิงทอง - จำปานารี

สมิงทอง ๒ ชั้น

ชมดวงบุปผาพนาสณฑ์ เผยสุคนธรสรื่นชื่นเกสร
กระไรเลยมายากไร้ในดงดอน ห่างนิกรเขตเรือนอยู่เถื่อนไกล
ขอนำมาปลูกไว้ในสวนศรี ในบุรีแจ่มแจ้งด้วยแสงไข
จะรับขวัญพวงผกามาลีไพร มิปล่อยให้โรยร้างห่างจากเรา

จำปานารี ๒ ชั้น

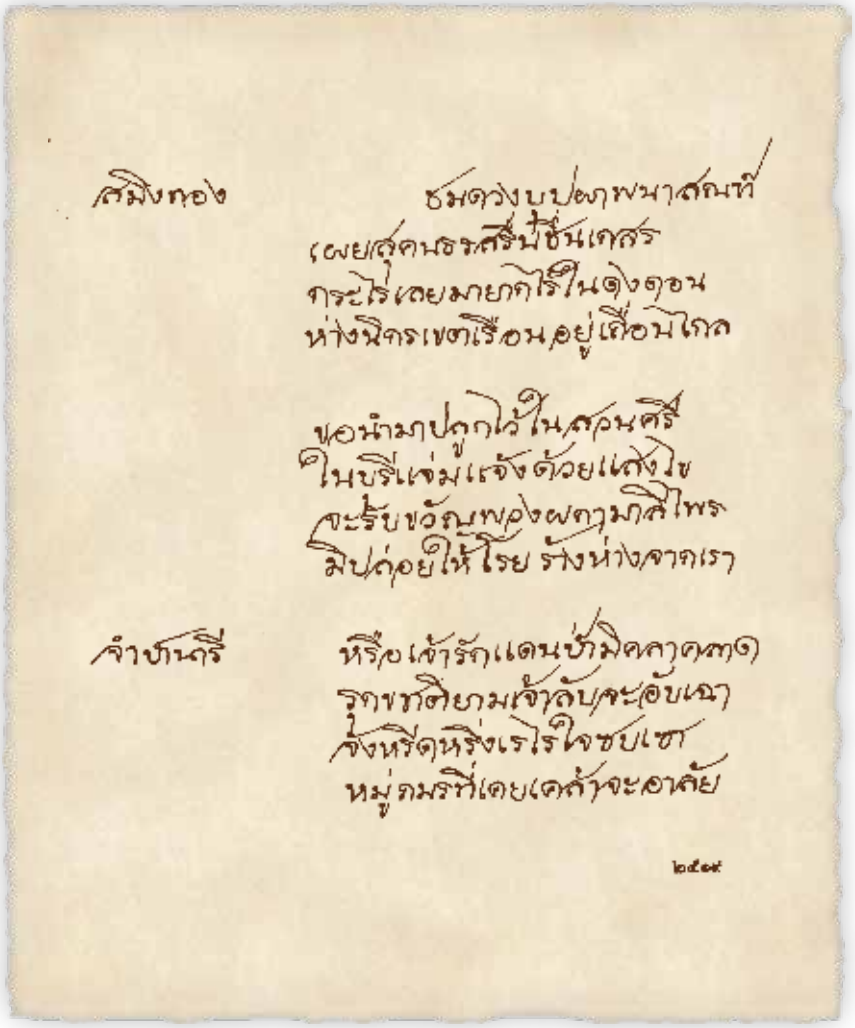
หรือเจ้ารักแดนป่ามิคลาคลาด รุกขชาติยามเจ้าลับจะอับเฉา
จังหรีดหริ่งเรไรใจซบเซา หมู่ภมรที่เคยเคล้าจะอาลัย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๙[๒๗]

---

[๒๗] ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ทรงเรียนวิชา “วรรณคดีกับดนตรีไทย” กับอาจารย์เด่นดวง พุ่มศิริ อาจารย์ได้สอนวิธีแต่งเนื้อร้องสำหรับเพลงเถาว่า ในการแต่งเพลงเถา ซึ่งประกอบด้วยเพลงสามชั้น สองชั้น และชั้นเดียวนั้น เนื้อความของเพลงสามชั้นควรจะมีลักษณะเป็นการบรรยายภาพรวมหรือฉากรอบ ๆ ตัว เพลงสองชั้นจะมีกิริยาอาการหรือผู้กระทำซึ่งเป็นตัวดำเนินเรื่องว่าใครจะทำอะไร และเพลงชั้นเดียวควรมีลักษณะเป็นการสรุปจบ การหักมุมหรือการหันเหแนวคิดของเรื่อง หลักการดังกล่าวนี้เป็นการนำวิธีการดำเนินเรื่องของวรรณคดีมาใช้กับการแต่งเนื้อร้องเพลงไทย เนื่องจากในเวลานั้นมีพระราชกิจโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชไปยังท้องถิ่นกันดารและป่าเขาลำเนาไพร จึงทรงใช้เนื้อหาเกี่ยวกับดอกไม้ในลำเนาไพรเพื่อทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงเถาตามหลักดังกล่าวสำหรับส่งอาจารย์เด่นดวงในชั้นเรียน

เมื่อทรงพระราชนิพนธ์บทร้องนี้เสร็จ มีพระราชดำริว่า น่าจะใช้ร้องส่งกับเพลง ลมพัดชายเขา เถา แต่เนื่องจากนักดนตรีไม่พร้อม จึงไม่ได้บรรเลง ต่อมาอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน ได้นำไปขับร้องด้วยเพลงสมิงทอง ๒ ชั้น และเพลงจำปานารี ๒ ชั้น บันทึกเสียงครั้งแรกที่โรงพยาบาลรามาธิบดี

ใช้วงเครื่องสายไทยวงเล็กบรรเลง แล้วนำไปออกอากาศครั้งแรกทางสถานีวิทยุกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ ในรายการสังคีตสยาม ต่อมามีการบันทึกเสียงเผยแพร่ทั่วไปใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลง ดังนั้น บทพระราชนิพนธ์บทนี้จึงใส่ทำนอง ๒ ครั้ง ครั้งแรกเพลงสมิงทอง ๒ ชั้น และเพลงจำปานารี ๒ ชั้น ครั้งหลังเพลงลมพัดชายเขา เถา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ที่อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ว่าหลังจากที่ทรงพระราชนิพนธ์กลอนบทนี้แล้ว ได้ทรงใช้หลักการแต่งเพลงเถาดังกล่าวข้างต้นสำหรับการแต่งบทร้องเพลงเถาเพลงอื่น ๆ ในเวลาต่อมา อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๑๙๔ - ๑๙๖.

ลมพัดชายเขา เถา

สามชั้น

ชมดวงบุปผาพนาสณฑ์ เผยสุคนธรสรื่นชื่นเกสร
กระไรเลยมายากไร้ในดงดอน ห่างนิกรเขตเรือนอยู่เถื่อนไกล

สองชั้น

ขอนำมาปลูกไว้ในสวนศรี ในบุรีแจ่มแจ้งด้วยแสงไข
จะรับขวัญพวงผกามาลีไพร มิปล่อยให้โรยร้างห่างจากเรา

ชั้นเดียว

หรือเจ้ารักแดนป่ามิคลาคลาด รุกขชาติยามเจ้าลับจะอับเฉา
จังหรีดหริ่งเรไรใจซบเซา หมู่ภมรที่เคยเคล้าจะอาลัย

ลมพัดชายเขา - กล่อมนารี - สร้อยเพลง

ลมพัดชายเขา ๒ ชั้น

"โอ้วันใดมิได้พบประสบพักตร์ ราวหัวอกจะหักเสียให้ได้"
แว่วสำเนียงเสียงเสนาะเหมาะหทัย พาดวงใจรัญจวนหวนคำนึง
ฆ้องเคยคลอซอเคยสีปี่เคยเป่า บัดนี้ไยเงียบเหงาเราคิดถึง
วันประสบพบหน้ายังตราตรึง คราวนี้เราเฝ้ารำพึงเพียงเดียวดาย

กล่อมนารี ๒ ชั้น

วันก่อนก่อนก็มาซ้อมกันพร้อมหน้า ต้องจำจิตจากมาพาใจหาย
เคยร้องลำทำเพลงบรรเลงสบาย ทั้งเครื่องสายปี่พาทย์ไม่ขาดเลย
ถึงเล่นผิดพลาดไปเพื่อนไม่ว่า เราขัดมาเพื่อนเล่นล้อไม่รอเฉย
พอเพื่อนร้องเรารับบ้างเหมือนอย่างเคย เพลงเฉลยข้อถามความในใจ

สร้อยเพลง ๒ ชั้น

ว่าหลงสนิทติดดนตรีที่ไพเราะ เป็นคราวเคราะห์คลาดชมนิยมใกล้
"หวามอุราน้ำตาก็ตกใน กลายเป็นไฟเผาร้อนรอนชีวี"

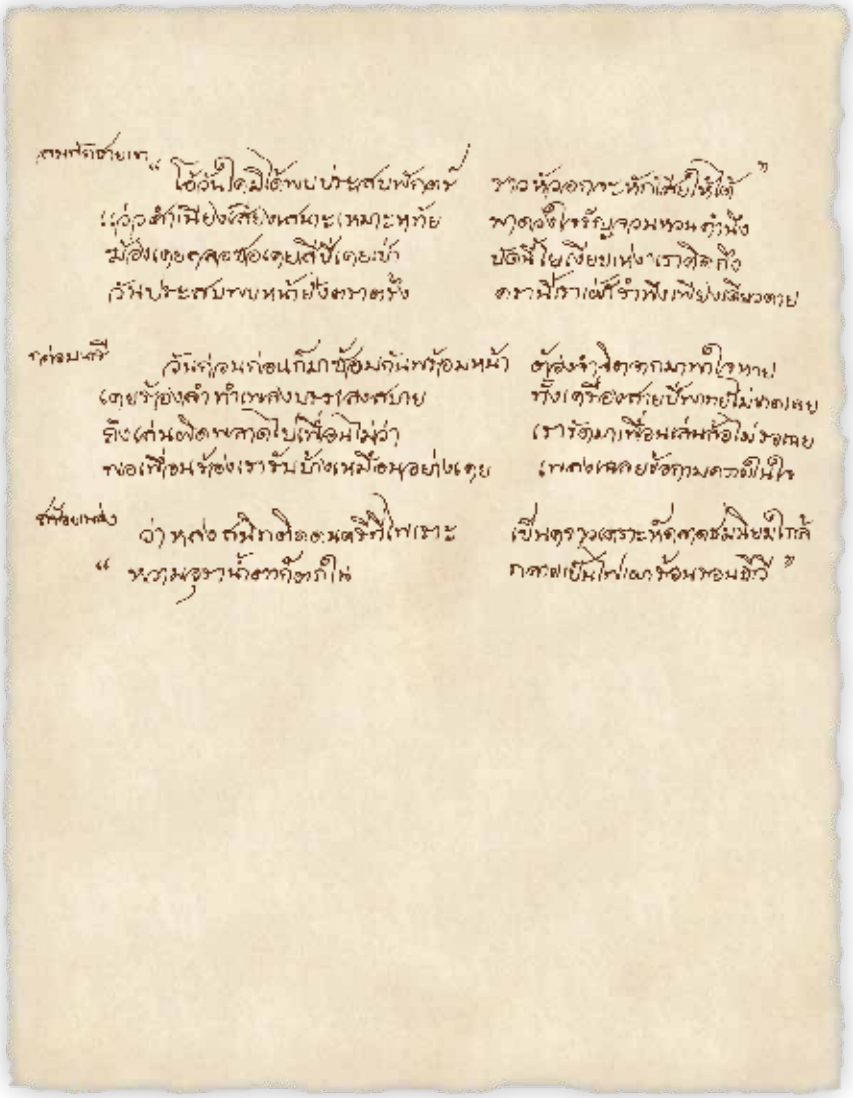
ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๙[๒๘]

---

[๒๘] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีโปรดบทร้องเพลงพญาโศก ๓ ชั้น จากเสภาเรื่องพระยาราชวังสันซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า

โอ้วันใดมิได้พบประสบพักตร์ ราวหัวอกจะหักเสียให้ได้
หวามอุราน้ำตาก็ตกใน กลายเป็นไฟเผาร้อนรอนชีวี

จึงทรงพระราชนิพนธ์กลอนสุภาพ ๘ คำกลอน แทรกลงระหว่างกลางเพลงพญาโศกข้างต้น โดยคงคำกลอนแรกและคำกลอนสุดท้ายไว้อย่างเดิม แล้วพระราชทานบทร้องนี้แก่อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน นำไปบรรจุเพลง อาจารย์เจริญใจใช้เพลงลมพัดชายเขา ๒ ชั้น กล่อมนารี ๒ ชั้น และสร้อยเพลง ๒ ชั้น บทพระราชนิพนธ์บทนี้จึงกลายเป็นเพลงตับสั้น ๆ ที่มีความไพเราะน่าฟัง บทร้องนี้มีแรงบันดาลพระราชหฤทัยมาจากการที่ทรงขาดโอกาสร่วมฝึกซ้อมเพลงไทยกับชมรมดนตรีไทย สจม. เนื่องจากทรงติดพระราชกิจอื่นต่อเนื่องเป็นเวลานาน อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๑๙๘.

เต่าเห่

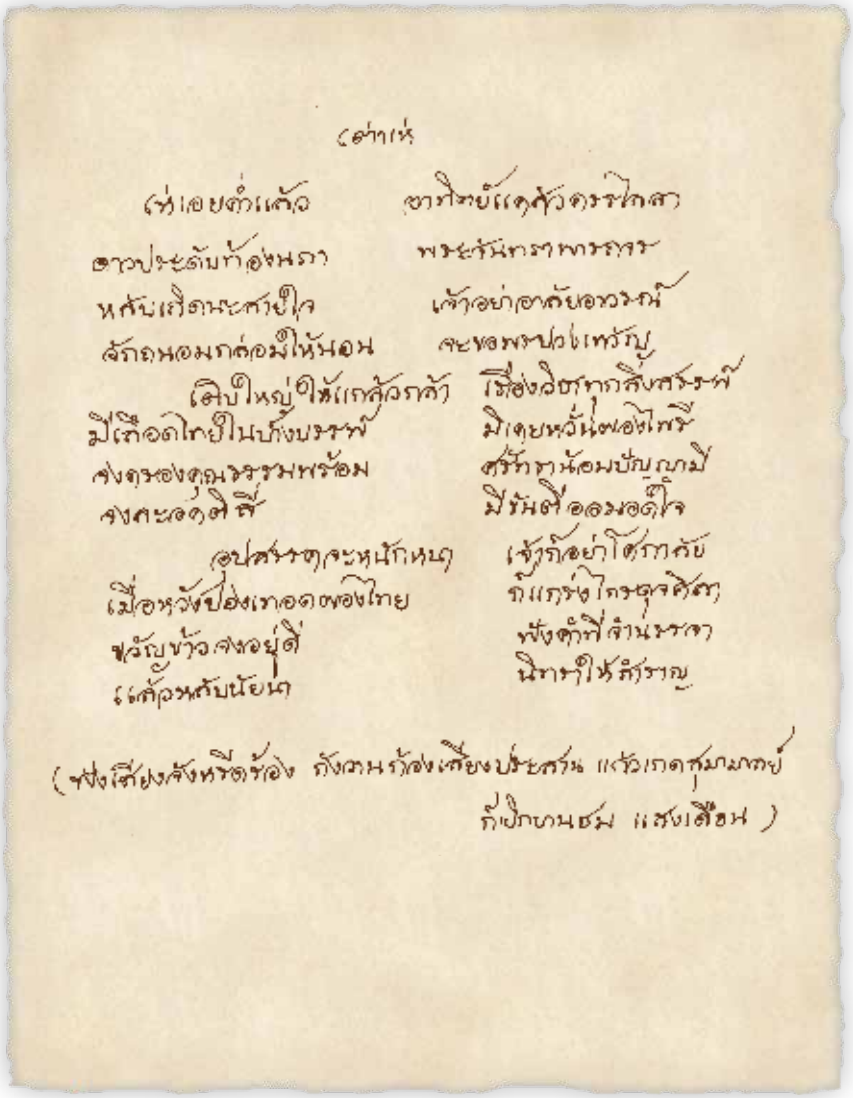
เต่าเห่ ๒ ชั้น

เห่เอยค่ำแล้ว อาทิตย์แคล้วครรไลลา
ดาวประดับท้องนภา พระจันทราพารถจร
หลับเถิดนะสายใจ เจ้าอย่าอาลัยอาวรณ์
จักถนอมกล่อมให้นอน จะขอพรปวงเทวัญ
เติบใหญ่ให้แกล้วกล้า เรืองวิชาทุกสิ่งสรรพ์
มีเลือดไทยในปางบรรพ์ มิเคยหวั่นผองไพรี
จงครองคุณธรรมพร้อม ศรัทธาน้อมปัญญามี
จงละอคติสี่ มีขันตีออมอดใจ
อุปสรรคจะหนักหนา เจ้าก็อย่าโศกาลัย
เมื่อหวังปองเทอดผองไทย ก็แกร่งไกรดุจศิลา
ขวัญข้าวจงอยู่ดี ฟังคำพี่จำนรรจา
แล้วหลับนัยนา นิทราให้สำราญ
(ฟังเสียงจังหรีดร้อง กังวานก้องเสียงประสาน
แก้วเกดสุมามาลย์ ก็เบิกบานชม แสงเดือน)

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๑๙[๒๙]

---

[๒๙] ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้พระราชทานกาพย์บทเห่กล่อมบทหนึ่ง ให้อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน บรรจุเพลง อาจารย์เลือกทำนองเพลงเต่าเห่ ๒ ชั้น แต่เมื่อลองขับร้องแล้ว ยังมีเหลืออยู่อีก ๒ คำกลอน อาจารย์ประพจน์ อัศวิรุฬหการ นำขึ้นกราบบังคมทูลและขอพระราชทานพระราชานุญาตตัด ๒ คำกลอนสุดท้ายออก เนื่องจากเมื่อบรรจุเพลงแล้ว เพลงจบลงพอดีตรงคำว่า “นิทราให้สำราญ” ก็ทรงพระกรุณาให้ตัดได้ แต่ในการพิมพ์บทร้องได้รับสั่งให้ใส่บทของเดิมที่ตัดออกไว้ด้วย หากจะมีผู้นำไปใช้ขับร้องในแนวอื่น อาจจะใช้ได้ครบทั้งหมดตามที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เดิม อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๑๙๙.

ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พุทธศักราช ๒๕๑๐ - ๒๕๕๙

เต่ากินผักบุ้ง

เที่ยวต้น

ดาวเดือนเลือนดับลับฟ้า ท้องนภาแลสว่างกระจ่างใส
มวลปักษาลาถิ่นบินออกไกล คงจะไปหาเหยื่อเผื่อลูกน้อย
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกประยงค์ ขอให้สมประสงค์ทุกประการ เอย
เจ้าช่อชงโค เจ้าอย่าโศกาลัย วันหน้าจะมาใหม่ มารับเอาคู่ใจชงโค

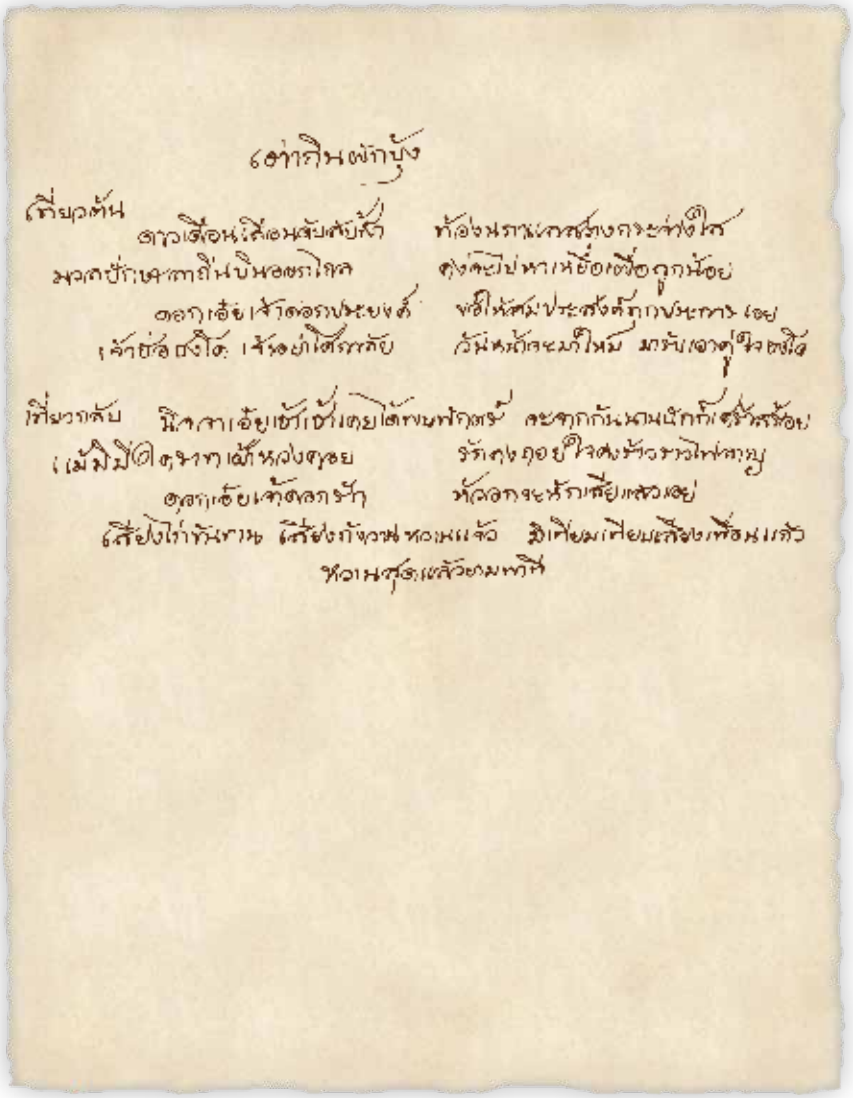
เที่ยวกลับ

นิจจาเอ๋ยเช้าเช้าเคยได้พบพักตร์ จะจากกันนานนักก็เศร้าสร้อย
แม้มิมีใครเขาเฝ้าหวงคอย รักคงถอยใจคงร้าวราวไฟลาญ
ดอกเอ๋ยเจ้าดอกรัก หัวอกจะหักเสียแล้วเอย
เสียงไก่ขันขาน เสียงกังวานหวานแจ้ว มิเทียมเทียบเสียงเพื่อนแก้ว
หวานสุดแล้วยามพาที

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐[๓๐]

---

[๓๐] เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นบทร้องเพลงลาเพลงแรกที่ทรงพระราชนิพนธ์ และพระราชทานบทร้องนี้แก่อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน ซึ่งขับร้องออกอากาศครั้งแรกทางสถานีวิทยุกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๐๐.

ปลาทอง เถา

สามชั้น

ดวงแก้ว งามเพริศแพร้วประภัสสร์รัศมี
เหลือจะหายากหาในธาตรี แต่เคยมีในหล้ามาให้ชม
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกแส เฝ้าชะม้อยคอยแล
มองชะแง้ไปเห็นเอย
เคยอำลาจากจรตอนเช้าเช้า ค่ำค่ำเล่าจะย้อนคืนหา
ป่านนี้ยังมิมา ได้แต่โศกาคร่ำครวญ

สองชั้น

อันดวงแก้วจักรพรรดิ์จรัสโลก ล้วนนำโชคสวัสดีสุขศรีสม
ไม่โชติช่วงดังดวงแก้วแววภิรมย์ เลิศอุดมด้วยบุญคุณธรรม
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกจำปา หอมรื่นมาทุกยามเอย
พุทธชาดน้อยน้อย เก็บมาร้อยบูชา
รำลึกพระเมตตา ปกเกษาค่ำเช้าเอย

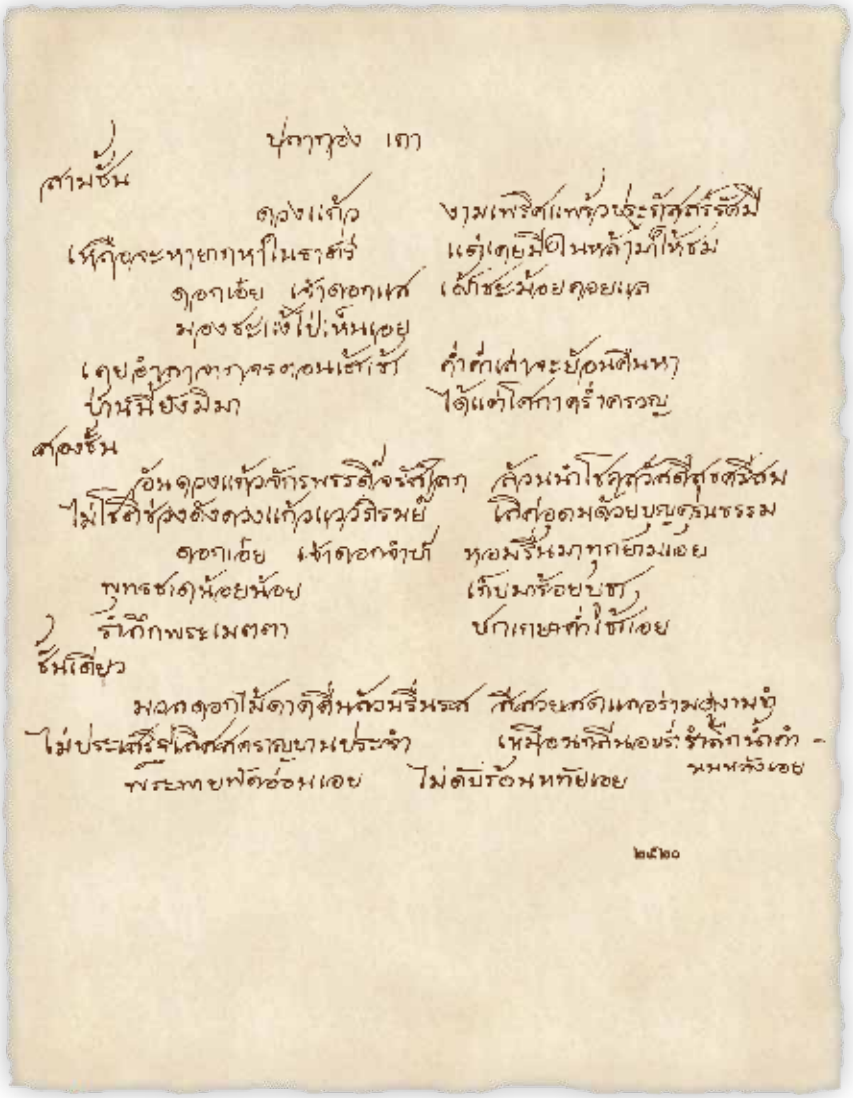
ชั้นเดียว

มวลดอกไม้ดาดดื่นล้วนรื่นรส สีสวยสดแลอร่ามดูงามขำ
ไม่ประเสริฐเลิศสคราญบานประจำ เหมือนกลิ่นอบร่ำรำลึกน้ำคำหนหลังเอย
พระพายพัดอ่อนเอย ไม่ดับร้อนหทัยเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐[๓๑]

---

[๓๑] เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิสราเอลและประเทศอิหร่าน ขณะที่ประทับอยู่บนเครื่องบินพระที่นั่ง ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทร้อง**ปลาทอง เถา** เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ได้โปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน ขับร้องออกอากาศทางสถานีวิทยุกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ ในรายการสังคีตสยามมีรับสั่งว่า “เพลงนี้เป็นของฝากจากอิหร่าน” ออกอากาศครั้งแรกวันอาทิตย์ที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๐๒.

บุลาทอง เถา

สามชั้น

ดอกเอ๋ย เจ้าดอกเหล
เหมือนอย่างจะหายหาไปในราตรี
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกเหล
พอรุ่งสางเช้าไปเห็นเลย
เคยอุตส่าห์มาเยี่ยมเยือนเจ้าเช้าเย็น
บัดนี้ยังไม่มา
งามเพริศแพร้วประดับสุดสวรรค์ดี
แต่เดียวดีไม่หอมหวนชวนให้ชม
เสียชะมัดน้อยดอยเหล
คำคืนเล่าจะย่อมคืนหา
ได้แต่โศกาตรำตรวย

สองชั้น

อันดอกแก้วจักรพรรดิ์ใจจะขาดใจตาย
ไม่โรยราช่างดังดวงแก้วเนาวรัตน์
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกจำปี
พุทธชาติน้อยน้อย
รันทึกพระเมตตา
ล้วนนำโชคสวัสดีสุขศรีชื่นชม
ใครดมดอมต้องบุญกุศลธรรม
หอมรื่นเมาทุกเยื่องเอย
เก็บมาร้อยบูชา
ปกเกษคำใช้เอย

ชั้นเดียว

ผกาดอกไม้ดาดดื่นดอนรื่นรส
ไม่ประเสริฐเลิศศักราญบานประจำ
พระทายฟ้อย่อมเอย
สีสวยสดแดงอร่ามสง่างาม
เหมือนอนงค์ลืนอยู่ร่ำลักน้ำคำ -
ไม่ตับร้อนหทัยเอย

๒๕๒๐

อกทะเล

อกทะเล ๓ ชั้น

นี่ก็ล่วงเวลาเห็นช้าแล้ว
พระจันทร์แคล้วหลบลี้หนีหน้าหาย
ได้ฟังเพลงร้องเล่นเย็นใจกาย
เย็นพระพายพัดเอื่อยเรื่อยเรื่อยเรียง

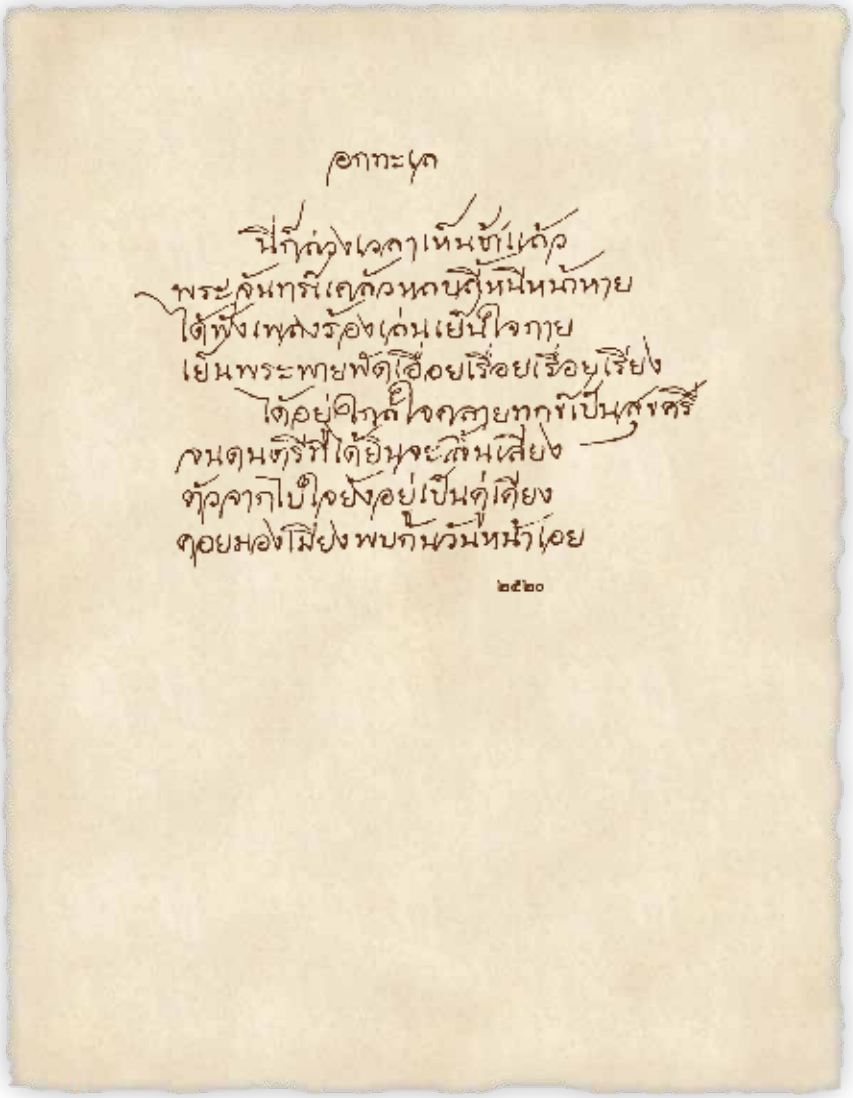
ได้อยู่ใกล้ใจคลายทุกข์เป็นสุขศรี
จนดนตรีที่ได้ยินจะสิ้นเสียง
ตัวจากไปใจยังอยู่เป็นคู่เคียง
คอยมองเมียงพบกันวันหน้าเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐[๓๒]

---

[๓๒] เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๐ ขณะสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทร้อง**อกทะเล** ที่ชายหาด แล้วโปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน ขับร้องร่วมกับวงเครื่องสายไทย ออกอากาศเป็นครั้งแรกทางสถานีวิทยุกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ เป็นที่ถูกใจผู้ฟังมาก ขอให้บรรเลงออกอากาศซ้ำทุกคืนวันอาทิตย์ในรายการสังคีตสยามติดต่อกันถึง ๓ สัปดาห์ ต่อมาธนาคารกรุงเทพได้นำไปบันทึกเป็นแผ่นเสียง มีจันทรา สุขะวิริยะ ขับร้อง นับเป็นเพลงพระราชนิพนธ์เพลงแรกที่ได้บันทึกแผ่นเสียงลองเพลย์ มีวงดนตรีไทยของชมรมดนตรีไทย สจม. บรรเลงทรงซอด้วงในวงดนตรีนั้นด้วย (รายการสังคีตภิรมย์ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ บางลำพู) เพลงนี้เป็นเพลงลาเพลงที่ ๓ ที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นในปีเดียวกัน อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๐๕.

ต่อมาได้พระราชทานบทพระราชนิพนธ์นี้แก่วงสายใยจามจุรีในรายการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสครบรอบ ๘๔ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๔

คากะยุค
นี่ก็ล่วงเวลาเห็นช้านาน
พระจันทร์เคลื่อนคล้อยลับหินผานั้นหาย
ได้ฟังเพลงร้องเล่นเย็นใจกาย
เย็นพระพายพัดเอื่อยเรื่อยเรื่อยเรียง
ได้อยู่ใกล้ใจคลายทุกข์เป็นสุขศรี
จนตุนศรีที่ได้ยินจะสิ้นเสียง
ตัวจากไปใจยังอยู่เป็นคู่เคียง
คอยมองโมยงพบกันวันหน้าโอย
๒๕๒๐

บทพระราชนิพนธ์ “รับขวัญบัณฑิตใหม่” เนื่องในงานฉลองปริญญาบัตรของบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขึ้นพลับพลา - แขกบรเทศ

ขึ้นพลับพลา

ทิวาวันผันไปไม่นานช้า
ถึงวันจุฬารับขวัญบัณฑิตใหม่
ผู้สำเร็จการศึกษาก้าวหน้าไกล
มอบกายใจนำหนุนคุณความดี
เคยพากเพียรทุกโมงยามเอาความรู้
มุ่งเชิดชูชาติไทยเด่นเป็นศักดิ์ศรี
เพื่อส่วนรวมร่วมสมัครสามัคคี
สมกับที่ตั้งจิตอุทิศตน

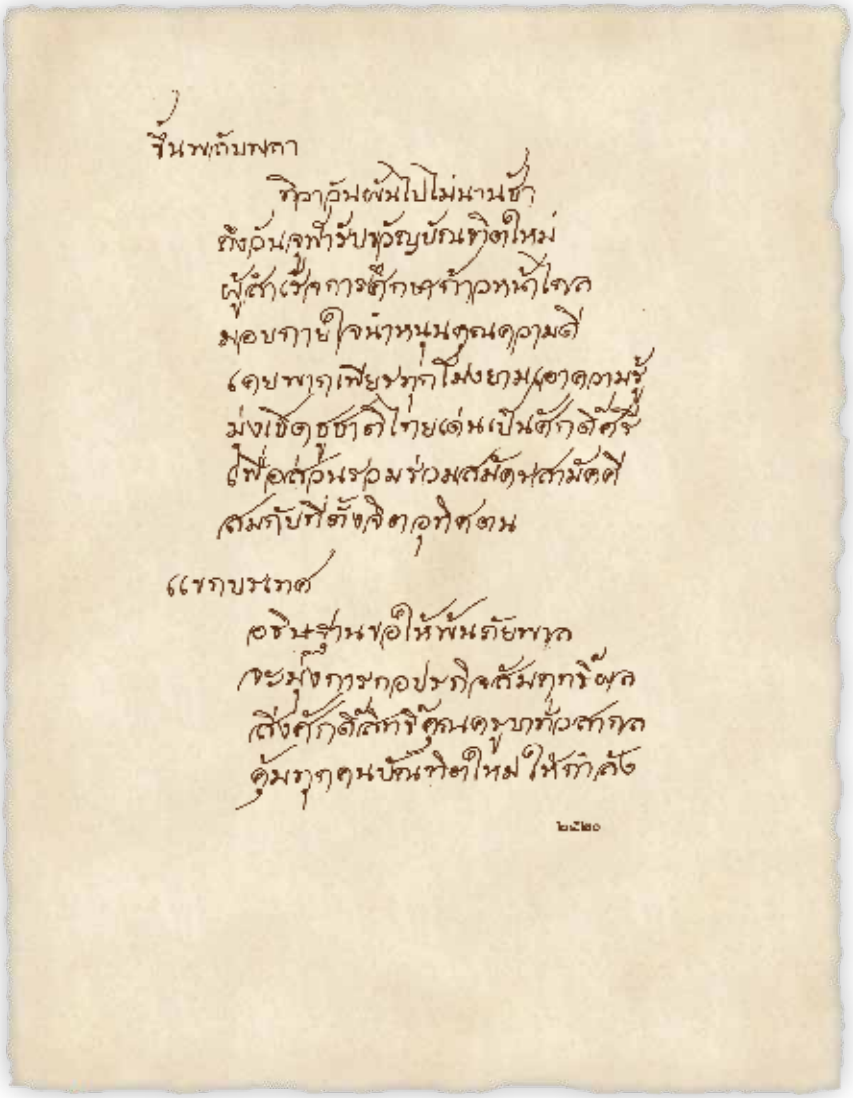
แขกบรเทศ

อธิษฐานขอให้พ้นภัยพาล
จะมุ่งการกอปรกิจสัมฤทธิ์ผล
สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุณครูบาทั่วสากล
คุ้มทุกคนบัณฑิตใหม่ให้กำลัง

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐[๓๓]

---

[๓๓] พระราชทานบทร้องนี้พร้อมทรงกำหนดเพลงสำหรับบรรเลงในงาน “ลาแล้วจามจุรี” ซึ่งเป็นงานฉลองปริญญาบัตรของบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมงานด้วยในฐานะบัณฑิตใหม่ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๐๗.

ขึ้นพุทธศักราช

ทิวาลับผันไปไม่นานช้า
ถึงวันจุฬาลับปีขบัญชาใหม่
ผู้สำเร็จการศึกษาก้าวหน้าไกล
มอบกายใจน้อมนมัสการคุณความดี
เคยพากเพียรหมั่นใฝ่ยามยากความรู้
ฝ่งเชิดชูธรรมาธิไทยเด่นเป็นศักดิ์ศรี
ใฝ่ต่อต้านรวมร่วมสมัครสมานสามัคคี
สมกับที่ตั้งจิตอุทิศตน

แห่งประเทศ

ขอจันทร์ส่องช่วยให้พ้นภัยพาล
จะมุ่งการยกย่องปรีดิ์เปรมทุกข์ยืนยง
สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุณครูบาทั่วสากล
คุ้มครองทุกคนบัณฑิตใหม่ให้ก้าวไกล

๒๕๒๐

ตำนานลอยกระทง

ฤดูเดือนสิบสองน้ำนองฝั่ง
สะท้อนเงาเนาชลยลอำไพ
“ลอยกระทง” ประเพณีมีมาเก่า
ว่าเมื่อครั้งสุโขทัยไท้ภูบาล
สนมเอกมีสมญาว่านพมาศ
ประดิษฐ์จงกลชาติปทุมี
ตามประทีปแลสว่างกระจ่างน้ำ
ท่านนิยมชมกระทงในคงคา
คติลอยกระทงบ่งความหมาย
ท่านว่าเพื่อนอบนบอภิวันท์
บ้างว่าเพื่อตั้งจิตอธิษฐาน
ขอสมคิดดังจิตหวังตั้งจำนง
แลอีกทั้งจันทร์พรายฉายแสงใส
สบสมัยพิธีที่สำราญ
เคยได้รู้ผู้เฒ่าท่านเล่าขาน
ทอดพระเนตรเทศกาลประจำปี
เป็นนักปราชญ์ทรงปัญญาสง่าศรี
ถวายจอมธรณีลอยธารา
เห็นคลาคล่ำส่องราตรีดีหนักหนา
สืบต่อมาแก่เราไทยในปัจจุบัน
เป็นเหตุผลภิปรายไม่แปรผัน
บังคมคัลบาทพิสุทธิ์พุทธองค์
ให้พ้นพาลพิบัติภัยความใหลหลง
ลอยกระทงลอยทุกข์ก่อสุขเทอญ

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๑[๓๔]
ทำนอง : พยงค์ มุกดา

---

[๓๔] ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อพระราชทานแก่องค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำหรับเป็นแบบให้เด็กอ่านทำนองเสนาะในการประกวดหนูน้อยนพมาศในงานลอยกระทง วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ครูพยงค์ มุกดา ศิลปินแห่งชาติ ได้ประพันธ์ทำนอง และอัญเชิญไปขับร้องในงาน “๖๐ ปี เล่าขานตำนานลูกทุ่งไทย” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ในงานนี้ได้อัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อีก ๑ เพลง คือ “แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก” มาขับร้องเป็นครั้งแรกด้วย อ่านรายละเอียดใน “เปิดตัว ๒ เพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี แดร๊กคูล่าผู้น่ารักและเพลงตำนานลอยกระทง,” **ThaiPR.NET**, ๗ กันยายน ๒๕๔๒ ที่มา : www.ryt9.com.

ไทยดำเนินดอย
ลาวดำเนินทราย - ลาวดำเนินทรายทางเปลี่ยน

เที่ยวต้น
ลาวดำเนินทราย

เป็นบุญตัวได้โดยเสด็จประพาส พระจอมราชย์สู่ลำเนาเขตเขาเขิน
ชมพฤกษาตลอดหว่างทางดำเนิน ท้องถิ่นเถินค่าล้ำเป็นต้นธาร
โอ้ว่าแสนเหนื่อยล้า (ซ้ำ) สงสารสองขายิ่งนัก
เมื่อใดจะได้หยุดพัก สองขาจะหักเสียแล้วเอย
เห็นยอดดอย ดังคล้อยหนีไป
นี่หนาหมู่เฮาเอย
หายใจหอบ หัวใจเต้นเร็วรี่ เฮ้อ
เดินอีกนาที หรือสองนาที คงตายเอย

เที่ยวกลับ
ลาวดำเนินทรายทางเปลี่ยน

มีพระราชดำริตริตรองคิด จะกั้นปิดสายชลต้นละหาน
เพื่อได้น้ำกอปรกิจเกษตรการ เพิ่มพูนงานผลิตผลของคนไทย
โอ้ว่าแสนยินดี (ซ้ำ) เดินไปถึงที่เห็นโครงการ
ดุจเป็นรางวัลพระราชทาน เราชาวบ้านดีใจเอย
ไทยดำเนินดอย เหนื่อยหน่อยต้องอดทน
ใช่ไหมไทยเอย
เห็นขุนเขา แดนดอยงามตา หนอ
น้ำจิตศรัทธา รักไทยหนักหนา เราเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓[๓๕]

---

[๓๕] ปลายเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชไปทอดพระเนตรโครงการชลประทานทางภาคเหนือ เนื่องจากต้องทรงพระดำเนินขึ้นภูเขาน้อยใหญ่หลายแห่ง จนกระทั่งมีรับสั่งว่า “เดินขึ้นเขาเหนื่อยหนักหนา” จึงทรงพระราชนิพนธ์บทร้องและพระราชทานชื่อว่า **ไทยดำเนินดอย** เพื่อล้อเพลงเก่าคือ ลาวดำเนินทราย และลาวดำเนินเกวียน แล้วพระราชทานแก่นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ให้เป็นผู้ขับร้องคนแรก โปรดให้ใช้ทำนองเพลงลาวดำเนินทราย ขับร้องสองเที่ยวในเที่ยวกลับนั้น โปรดให้ใช้เพลงลาวดำเนินทรายทางเปลี่ยนของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๐๙.

ส่วนที่ ๓ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๘ ขณะทรงศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาเอก

หลังจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. ๒๕๒๔ แล้ว ได้ทรงเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาเอกสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ปีการศึกษา ๒๕๒๔ - ๒๕๒๘) ด้วยทรงเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ต่อการรับราชการเป็นอาจารย์ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทรงเข้ารับราชการเป็นอาจารย์มาตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

ในขณะทรงศึกษาระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีวาระสำคัญเกิดขึ้น เช่น กรุงเทพมหานครครบ ๒๐๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖ และวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเจริญพระชนมายุ ๗ รอบ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๗ โอกาสสำคัญเหล่านี้คือที่มาของบทพระราชนิพนธ์ ในส่วนที่ ๓ นี้ และนอกจากนั้นยังมีบทพระราชนิพนธ์พระราชทานแก่ครูดนตรีหลายท่านตามคำกราบบังคมทูลขอ บทพระราชนิพนธ์ในส่วนนี้มีจำนวน ๖ บท

กินนรรำ - เอกบท - เหาะ - ฉิ่งพระฉัน - มอญแปลง - มหาฤกษ์

กินนรรำ

(ลา ๑)

อภิวาทอ้างสิทธิ์กฤษฎา *พระพุทธมหา-*
มณีรัตนปฏิมากร
อันองค์เทเวศร์อดิศร *รังสฤษฎ์บวร*
บันดาลดลด้วยสวัสดี
ก่อเกิดคุณาบารมี *คู่ไทยธานี*
อำนวยสิริสรรพบุญญา

สาธุการ

เอกบท

จำเดิมพระบรมราชา *องค์ปฐมกษัตรา-*
ธิราชเจ้าจักรีวงศ์
เสด็จปราบดาภิเษกทรง *สถาปนานครมง-*
คลนามรัตนโกสินทร์

เหาะ

สร้างพระราชวังบดินทร์ *แล้วเสร็จดังจินตน์*
พร้อมอารามพระศรีรัตน์ชัชวาล
อัญเชิญพระพุทธรัตน์ประดิษฐาน *บุษบกพิมาน*
พิสุทธิพิเศษไพบูลย์
ประดิษฐ์เครื่องทรงจำรูญ *น้อมนำทำนูล*
ประกอบเป็นสามฤดู
เนาอุโบสถสถานตระการตรู *บรรเจิดเชิดชู*
จิตรกรรมเชิงช่างเชี่ยวชาญ

ฉิ่งพระฉัน

อันองค์พิมพ์พุทธพิชิตมาร มละโอฆกันดาร
พาชนพ้นทุกข์บรรเทา
อาจนำส่ำสัตบุรุษเนา ในธรรมนำเชาวน์
เอมอิ่มในกองกุศล

มอญแปลง

ทรงคุ้มเขตขัณฑมณฑล ดับร้อนผ่อนปรน
ปราศทุกข์ทำงนบีฑา
บัดดลมัจฉมังสา พืชพันธุ์ธัญญา
บังเกิดทั่วทั้งแผ่นไผท
ทรงบริรักษ์ภูวไนย ผู้ผ่านราชัย
นับเนื่องถ้วนเก้ารัชกาล
บริรักษ์ปวงนิกรบันดาล บันเทิงเกษมศานต์
ประกอบแต่กิจอันควร

มหาฤกษ์

ราชะประชาชักชวน ตามแบบกระบวน
ให้รัฐพัฒนาธำรง
สบสิ่งสมบูรณ์ประสงค์ ด้วยฤทธีองค์
อุดมรัตนพิมพ์อำไพ

ตระสันนิบาต

รัว

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕[๓๖]

---

[๓๖] คำฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้สมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระราชนิพนธ์เพื่อให้คณะครูพราหมณ์และศิลปินกรมศิลปากรอ่านประกอบการบรรเลงซอสามสายสดุดีพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ในการเลี้ยงพระและเวียนเทียนสมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร เนื่องในพระราชพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ในครั้งที่มีการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน นำไปบรรจุเพลง ทรงขับกาพย์ในตอนต้นด้วยเมื่อมีการขับร้องและบรรเลงเพื่อบันทึกเสียง

ภายหลังทรงเลือกเฉพาะลา ๑ พระราชทานแก่วงสายใยจามจุรีนำไปเป็นบทร้องในการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสครบรอบ ๘๐ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๐ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๗๕.

บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖

ถึงกลางวันนั้นมีสุรีย์ส่อง
จันทรผ่องรัตติวารตระการฉาย
ไทยมีองค์ทรงธรรม์พรรณราย
คุ้มเกศกายทั้งทิวาและราตรี
สมาชิกมูลนิธิสายใจไทย
กำลังใจแน่นหนักมีศักดิ์ศรี
ด้วยอาศัยพระเมตตาบารมี
หลักชีวีธำรงชาติปราศผองพาล
พระประดุจมาตุเรศปิตุรงค์
ผู้ประสงค์คุ้มครองไทยไม่ร้าวฉาน
พระประสิทธ์วิทยาดุจอาจารย์
ด้วยเชี่ยวชาญนำรัฐวัฒนา
วันที่ห้าธันวามาบรรจบ
ถือถ้วนครบเฉลิมพระชนมพรรษา
ถวายพระพรพิพัฒน์ตั้งสัจจา
ขอเป็นข้ารองพระบาททุกชาติไป

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๖[๓๗]

[๓๗] วงดนตรีทหารพิการ มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชานุญาตนำไปขับร้องถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๓๘.

บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๗ รอบ

ทั่วขัณฑ์เขตประเทศไทยอันไพศาล
สมเด็จพระศรีนครินทรา
ยามพระชนม์ดลเจ็ดรอบพระชันษา
ปวงข้าบาทบรรดาสายใจไทย
แม้ท้องธารเถื่อนแถวแนวภูผา
เสด็จเยี่ยมบรรดาประชาไทย
ยี่สิบเอ็ดตุลาคมอุดมสมัย
กราบถวายพระพรชัยใจภักดี

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๗[๓๘]

[๓๘] วงดนตรีทหารพิการ มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชานุญาตนำไปเป็นบทร้องถวายพระพรชัยมงคลสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๗ รอบ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๗ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๓๙.

ไอยราชูงวง เถา

สามชั้น

ที่ลำเนาอรัญวาพนาเวศ แถบประเทศเชิงผาศิลาไศล
รุกขชาติดงชัฏสะบัดใบ ลมพัดไกวกิ่งสล้างช่างน่าดู
คณาสัตว์ที่อาศัยในไพรนั้น มีหลายอย่างต่างพันธุ์ปนกันอยู่
โขลงช้างกินไผ่ใบดกยกงวงชู จับกิ่งลู่ลงได้ใจสำราญ

สองชั้น

อันพญาคชาชาติแกร่งกาจกล้า เป็นเจ้าป่าสามารถองอาจหาญ
อำลาถิ่นพนาสณฑ์หนดงดาน มาเฝ้าพระภูบาลผู้ผ่านเมือง
เป็นราชพาหนะพระทรงฤทธิ์ ต้องตั้งจิตคิดพระคุณนำหนุนเนื่อง
เรียนรู้หลักราชการงานประเทือง ในใต้เบื้องบาทละอองให้ว่องไว

ชั้นเดียว

อ้ามิ่งมาตงค์ผู้คงบุญ พิษณุพงศ์อดุลย์ยิ่งใหญ่
สมพระเกียรติอิศเรศราชัย ประจักษ์ในคชลักษณ์งามนักเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๘[๓๙]

---

[๓๙] เพลงไอยราชูงวง เถา เป็นเพลงเก่าคู่กันมากับเพลงไอยเรศชูงา (ปัจจุบันเรียกเพลงไอยเรศ) เพลงไอยราชูงวง ๓ ชั้น เป็นเพลงของครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ครูอาจ สุนทร ผู้เป็นศิษย์ของครูจางวางทั่วได้ต่อเพลงนี้ให้ครูสังเวียน เกิดผล ผู้เป็นศิษย์ของครูจางวางทั่วและครูอาจ สุนทร อีกต่อหนึ่ง ต่อมาครูสำราญ เกิดผล ได้ตัดลงเป็นเพลงชั้นเดียว และประดิษฐ์ทางลูกล้อลูกขัดสำหรับการบรรเลงเที่ยวกลับ

ครูสังเวียน เกิดผล หัวหน้าวงดนตรีไทย บ้านใหม่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทราบว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีโปรดช้าง จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานบทร้องเกี่ยวกับช้าง ซึ่งก็ได้พระราชทานมาในทันทีที่ทรงว่างขณะประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ทรงบอกเนื้อร้องเพลงนี้ทางโทรศัพท์ทางไกลด้วยพระองค์เอง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณกรณีพิเศษจริง ๆ

เพลงนี้ได้บันทึกเสียง แล้วนำออกอากาศในรายการสังคีตภิรมย์ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนภูมิภาค จำนวน ๔๑ สถานีทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ แล้วจึงออกอากาศในกรุงเทพมหานคร วิภาพร เกิดผล ร้องบันทึกเสียงคนแรก อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๑๐.

ตับชมสวนขวัญ

เทวาประสิทธิ์

รื่นรมย์ชมพรรณบุปผชาติ งามพิลาสพิสุทธิ์ดุจเทพสรรค์
ประสิทธิ์สร้างบำเรอองค์ไทเทวัญ สวนสวรรค์อนันต์สุขทุกเวลา

ดอกไม้ไทร

เพลินชมสายหยุดพุทธชาด ชมนาดหอมรื่นชื่นนาสา
การะเกดแกมแก้วกระดังงา กรรณิการ์สารภีจำปีพะยอม
โอ้ว่าพวงผกา ของข้าเอ๋ย
กุหลาบหลากสีมีปลูกไว้ อยู่ใกล้กับพุ่มมะลิหอม
กรองเป็นมาลัยได้ดมดอม นำน้อมโน้มหทัยให้ชื่นบาน
โอ้ว่าพวงผกา ของข้าเอย

ดอกไม้ไพร

งามปวงไม้ไพรหลายพันธุ์คละ ขึ้นริมสระกิ่งใบแผ่ไพศาล
จันทน์กะพ้อกร่างไกรในอุทยาน กระถินพิมานคูนคางยางนนทรี
ตะขบข่อยตะลิงปลิงขึ้นเคียงกัน ตะเคียนคั่นมะค่าพฤกษาศรี
กันเกราโศกใหญ่ใกล้วารี ร่มเงาดียามเย็นเย็นพระพาย

ดอกไม้ร่วง

รุกขชาติดาดาษดอกดก ใบตกร่วงลงชลาสาย
สันตะวาดอกจอกออกเรียงราย ฝูงปลาว่ายแหวกเข้าเคล้ากอบัว
สัตตบงกชงามนามโกมุท สัตตบุษย์ขาวเด่นเห็นอยู่ทั่ว
หมู่ภมรแมลงภู่ดูเมามัว มิได้คิดชีวิตตัวชมเรณู

ไทรหวน

ที่ในสวนหลวงปวงปักษิน เป็นหมู่เหล่าโผผินบินเข้าคู่
หาเหยื่อเผื่อลูกน้อยคอยเอ็นดู ยามเช้าตรู่ออกเที่ยวพเนจร
ครั้นยามค่ำคืนไปยังไทรหวน ที่ในสวนริมทางหว่างสิงขร
ส่งเสียงแจ้วจำนรรจาว่าวอน ในรังนอนพร้อมสหายคลายอารมณ์

มาลีหวน

เนาศาลามาลีที่พงพฤกษ์ หวนรำลึกมวลมิตรสนิทสนม
เคยผูกจิตคิดใฝ่ใจนิยม ชวนชื่นชมบุปผาพนาไพร
ราตรียังมีกลิ่นเกสร ละอองอ่อนอบรับกับแขไข
เสนาะเสียงจังหรีดหริ่งเรไร ชวนเพลินเจริญใจในดุริยางค์

คลื่นกระทบฝั่ง

เชิญบรรเลงดนตรีที่สวนขวัญ แต่สายัณห์จนวันพรุ่งถึงรุ่งสาง
ขับเพลงที่เคยเล่นไม่เว้นวาง จะเลิกร้างอำลาก็อาลัย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๘[๔๐]

---

[๔๐] ทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงตับชุดนี้ที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ตามคำกราบบังคมทูลของครูสังเวียน เกิดผล หัวหน้าวงดนตรีไทย บ้านใหม่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับเป็นเพลงตับที่ยาวมากในบรรดาบทเพลงทั้งหลายที่เคยทรงพระราชนิพนธ์มา ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ในอัตรา ๒ ชั้น รวม ๗ เพลง มาลี เกิดผล และวิภาพร เกิดผล ร่วมกันขับร้องเพลงนี้บันทึกเสียงครั้งแรกในปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ที่ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ได้พระราชทานพระราชานุญาตให้เผยแพร่ในรายการสังคีตสยาม ณ สถานีวิทยุกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ เป็นครั้งแรก เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๙

การทรงพระราชนิพนธ์เนื้อร้องเพลงตับนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ว่า ครูสังเวียน เกิดผล ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานบทร้องสำหรับเพลงดอกไม้ไทร ดอกไม้ไพร ดอกไม้ร่วง ไทรหวน มาลีหวน เพลงละ ๔ คำกลอน ขณะที่ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงนึกถึงชื่อเพลงต่าง ๆ เหล่านี้แล้วจึงนึกถึงเนื้อร้อง จึงได้ทรงวางโครงเรื่องว่า บทร้องในเพลง**ดอกไม้ไทร** จะพูดถึงไม้ดอกต่าง ๆ ในเพลง**ดอกไม้ไพร** จะกล่าวถึงไม้ยืนต้น และสำหรับเพลง**ดอกไม้ร่วง** จะกล่าวถึงดอกไม้ที่ร่วงจากต้นไม้ที่อยู่ริมน้ำ ครั้นถึงเพลง**ไทรหวน** นึกถึงว่าตอนค่ำ มีนกมาเกาะที่ต้นไทร และสำหรับเพลง**มาลีหวน** ทรงใช้ความรู้สึกที่พ้องกับชื่อเพลง คือ หวนนึกถึงมิ่งมิตรที่เคยมาชื่นชมดอกไม้ด้วยกัน ทั้งยังได้พระราชทานชื่อตับด้วยว่า **"ตับชมสวนขวัญ"** นับว่าบทร้องเพลงตับชุดนี้เป็นบทร้องที่ทรงพระราชนิพนธ์อย่างมีการ "ผูกเรื่อง" ไว้เป็นอย่างดี อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๑๑.

ชื่นชุมนุมกลุ่มดนตรี

ชื่นชุมนุม

มาร่วมเล่นดนตรีที่ไพเราะ ให้เสนาะทำนองก้องประสาน
น้อมประณตบูชาปวงอาจารย์ ช่วยบันดาลดลสุขสวัสดี
จะบรรเลงเพลงใดอย่าให้พลาด ปฏิภาณชาญฉลาดสมศักดิ์ศรี
ทั้งปี่พาทย์เครื่องสายมโหรี ขอให้มีคนนิยมชื่นชมฟัง

กลุ่มดนตรี

ดนตรีไทยมีคุณอดุลย์ค่า เสริมสติปัญญาวิชาขลัง
ยามเหนื่อยอ่อนพลันหายได้กำลัง คลายทุกข์ทั้งยังสุขสนุกใจ
ขอเชิญท่านพร้อมกันในวันนี้ จะมาจากแหล่งที่ตำบลไหน
จงร่วมกันบรรเลงเพลงของไทย เกิดโชคชัยชูช่วยด้วยไมตรี

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๘[๔๑]

---

[๔๑] ในการเตรียมงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๑๗ ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นเจ้าภาพ ประธานชมรมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มากราบขอให้อาจารย์มนตรี ตราโมท ประพันธ์เพลงสำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงประจำงานดนตรีไทยอุดมศึกษา อาจารย์มนตรีแนะว่า ควรขอพระราชทานบทร้องจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อทำหนังสือกราบบังคมทูล ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบทร้องนี้แก่อาจารย์มนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๘ อาจารย์มนตรีประพันธ์ทำนองเพลง ชื่นชุมนุมกลุ่มดนตรี เสร็จในวันที่ ๕ ธันวาคม ปีเดียวกัน และส่งโน้ตเพลงและตัวอย่างเทปบันทึกเสียงไปให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งเพื่อใช้ในการซ้อม

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานและทรงระนาดเอกนำวงดนตรีทุกสถาบันขับร้องและบรรเลงด้วยเพลง **ชื่นชุมนุมกลุ่มดนตรี** ต่อมาได้ใช้เพลงนี้ขับร้องและบรรเลงเป็นเพลงเปิดรายการในงานดนตรีไทยอุดมศึกษาทุกปี มาจนถึงทุกวันนี้ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า, ๒๑๙.

รื่นรสบทเพลงพระราชทานต่างโอกาส

ส่วนที่ ๔ บทพระราชนิพนธ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๕๙

บทพระราชนิพนธ์ในช่วงเวลานี้ ประกอบด้วยบทพระราชนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรีและพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แก่ อาศิรวาทราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ บทพระราชนิพนธ์พระราชทานเจ้านายต่าง ๆ ในงานฉลองวันประสูติ และบทพระราชนิพนธ์ที่มีผู้ขอพระราชทาน เพื่อขับร้องในงานแสดงดนตรี หรือเพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ รวม ๑๖ บท

นอกจากนั้น มีบทร้องที่พระราชทานวงสายใยจามจุรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรายการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสวันสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม และชมรมดนตรีไทยนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เนื่องในวันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม เป็นการเฉพาะอย่างต่อเนื่อง จึงแบ่งเป็นอีก ๒ ส่วนโดยเฉพาะแยกจากส่วนที่ ๔ นี้

“นักดนตรีตีม้องวง”
ภาพฝีพระหัตถ์วาดไว ทรงวาดเมื่อ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๒
ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เจ้าภาพกราบบังคมทูลขอให้ทรงวาดภาพสีน้ำ
ระหว่างที่มีการแสดงดนตรีบนเวที จะทรงวาดภาพอะไรก็ได้
แต่กำหนดว่าเพลงจบเมื่อใดก็ให้ทรงหยุดวาด
จึงทรงวาดภาพนักดนตรีบนเวที

พระอาทิตย์ชิงดวง

รวมบรรเลงเพลงดนตรีมี่เสนาะ *(ดนตรีรับ)*
จังหวะเหมาะสมทำนองก้องประสาน *(ดนตรีรับ)*
สายลมหวนอวลกลิ่นสุมามาลย์
ชวนชื่นบานเมื่อสดับเพลงขับเอย
ดอกเอ๋ย เจ้าดอกสารภี หอมกลิ่นมาลี ไม่เว้นวายเอย *(ดนตรีรับ)*
เจ้าดอกลำดวนเอย *(ดนตรีรับ)*

เจ้าดอกลำดวนเอ๋ย *ชวนให้ชมเชย*
สังขยาเจ้าเอย *ทั้งขนมตาล*
ทองหยิบฝอยทอง *ล้วนแต่ของหวาน*
ช่างน่ารับประทาน *เสียจริงเอย*
เจ้าขนมครองแครงเอย *หม้อแกงขนมถ้วย*
ขนมชั้นขนมกล้วย *กินด้วยกัน*
สามแซ่แช่อิ่ม *ปลากริมไข่เต่า*
กล้วยแขกข้าวเม่า *มาแบ่งปัน*
อร่อยทั่วกัน *ทั้งวงเอย*

ดอกเอ๋ย เจ้าดอกชมนาด อยู่ในวงปี่พาทย์ สบายใจเอย *(ดนตรีรับ)*

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๙[๔๒]

---

[๔๒] เพลง พระอาทิตย์ชิงดวง เป็นเพลงลา ทำนองเป็นของพระประดิษฐ์ไพเราะ (ครูมีแขก) แต่งขึ้นไว้เป็นเพลงประจำวงดนตรีของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) มีบทร้องของเก่าจากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนบทหนึ่งและจากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ เรื่องพระยาราชวังสันอีกบทหนึ่ง ทางขับร้องนั้น มีอยู่ด้วยกัน ๒ ทาง คือ ทางธรรมดา และทางสำเนียงมอญซึ่งเป็นของบ้านพาทยโกศล

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในงานประชันปี่พาทย์ระหว่างวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานบทร้อง **พระอาทิตย์ชิงดวง** แก่วงนายพินิจ ฉายสุวรรณ สำหรับใช้ประชัน มีบุหงา จรัสเพชร เป็นผู้ขับร้องคนแรก ต่อมาได้นำไปบันทึกเสียงเผยแพร่ในรายการสังคีตภิรมย์

ทรงลองเสียงระนาดเอก "จำปา" ของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
ซึ่งอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร จัดถวายที่มหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช ๒๕๒๙

ทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเพลงลามาก่อนแล้ว ๓ เพลง ได้แก่ **เต่ากินผักบุ้ง ปลาทอง เถา** และ **อกทะเล** เพลงนี้จึงเป็นเพลงลาลำดับที่ ๔ พระราชทานสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา สรุปความว่า เนื่องจากทรงพระราชนิพนธ์บทร้องหลังจากที่พึ่งเสวยพระกระยาหารเย็นเสร็จจึงทรงนึกถึงอาหารและขนมต่าง ๆ และทรงนึกถึงการซ้อมดนตรีที่ชมรมดนตรีไทย สจม. ที่มักจะนำขนมมารับประทานกันในหมู่นักดนตรีเสมอ ดังนั้นเนื้อร้องจึงทรงกล่าวถึงขนมต่าง ๆ แทนดอกไม้ตามขนบเดิม ซึ่งตามปกติมักได้ยินบทร้อง เช่น "ดอกเอ๋ย เจ้าดอกรัก หัวอกจะหักเสียแล้วเอย" หรือ "ดอกเอ๋ย เจ้าดอกราตรี ได้มาวันนี้ยินดีจริงเอย" บทร้อง **พระอาทิตย์ชิงดวง** นับว่าได้ทรงมีความคิดริเริ่มที่ได้ "แหวกขนบ" เนื้อเพลงลา แม้ว่าจะเริ่มต้นด้วย "ดอกลำดวน" และลงท้ายด้วย "ดอกชมนาด" แต่ในเนื้อเพลงมีแต่ขนม "เจ้าขนมครองแครง หม้อแกง ขนมถ้วย ขนมชั้น ขนมกล้วย สามแซ่แช่อิ่ม ปลากริมไข่เต่า" ยังความสนุกสนานในหมู่นักร้องและนักดนตรีในวันนั้นมาก และในวันที่บรรเลงจริง มีผู้เชิญถาดขนมมาทูลเกล้าฯ ถวาย รวมทั้งมอบให้นักดนตรีในวงด้วย อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๑๕.

วิหคเหิน เถา

สามชั้น

โอ้ว่าเจ้าปักษาน่าเอ็นดู เจ้าโผบินผินอยู่ห้วงเวหน
ไปว้าเหว่เซซังลำพังตน ทิ้งบ้านคนที่เคยพักพำนักนอน
เจ้าเคยได้อยู่ดีมีที่รัก เห็นแปลกนักไปใยในไพรสยอน
เคยถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงอาทร แต่ยังอ่อนเยาว์วัยไม่จากกัน

สองชั้น

โภชนะจะหามีอยู่ที่ไหน ยังเหยี่ยวใหญ่ตัวร้ายคอยหมายขวัญ
อันตรายนานาสารพัน ในไพรสัณฑ์เจ้าจะยากลำบากกาย
แต่โลกนี้มีกรรมเป็นธรรมะ อิสระเสรีมีความหมาย
ชีวิตเราล้วนเปล่าเปลี่ยวอยู่เดียวดาย สิ่งเบื้องหน้าท้าทายวิหคบิน

ชั้นเดียว

นภากาศกว้างใหญ่ไพศาลนัก พอลมบนร้องทักเจ้าปักษิน
อุดมการณ์กระชิบสั่งดั่งใจจินต์ ละแผ่นดินเหินฟ้ามุ่งหาดาว

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐[๔๓]

---

[๔๓] เพลงวิหคเหิน เถา เป็นเพลงเก่าของบ้านพาทยโกศล ซึ่งครูอาจ สุนทร เขียนโน้ตสากลมอบให้ไว้ที่บ้านครูสังเวียน เกิดผล เป็นทางบรรเลงอย่างเรียบ ๆ ไม่มีบทร้องกำกับไว้ ครูสังเวียน เกิดผล จึงนำขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานบทร้องพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเสร็จ เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ส่วนทางบรรเลง กำนันสำราญ เกิดผล ได้ประดิษฐ์เที่ยวกลับให้มีลูกล้อลูกขัดเพิ่มขึ้นจากของเดิมเล็กน้อย ผู้ร้องเพลงนี้เป็นคนแรกคือ ขวัญยืน มีสมวงศ์ น้องชายของพระภิกษุพร ภิรมย์ บันทึกเสียงที่ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๐

แนวคิดในบทร้องพระราชนิพนธ์บทนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ความว่า “...ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้ทรงพิจารณาเรื่องจุดมุ่งหมายของชีวิตคนเราในสังคมว่าอยู่เพื่ออะไร ควรจะทำอย่างไรกับชีวิต ชื่อเพลง “วิหคเหิน” ทำให้ทรงนึกเปรียบเทียบว่าคนเราต้องการเพียงมีอาหารพอกิน มีความปลอดภัยในชีวิต หรือต้องการอะไรที่ท้าทายต่อจิตวิญญาณและปัญญาของมนุษย์ เปรียบคนเราควรจะเป็นนกที่อยู่ในกรงทอง มีอาหารกินบริบูรณ์ มีคนอุปการะ มีความปลอดภัย หรือคนเราควรจะเป็นนกที่ “ละแผ่นดินเหินฟ้ามุ่งหาดาว” เพราะแม้ว่าจะมี “อันตรายนานาสารพัน ในไพรสัณฑ์เจ้าจะยากลำบากกาย” แต่อิสรภาพนั้นก็เป็น “อิสระเสรีมีความหมาย” บางครั้งความสุขสบายทางกายคงไม่เพียงพอสำหรับความเป็นมนุษย์ แต่มนุษย์ควรจะแสวงหาสิ่งที่ท้าทายที่สูงส่งในโลกกว้างหรือไม่...” อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๑๓.

อนงค์สุชาดา เถา

สามชั้น

ที่จังหวัดอุรุเวลาประเทศ ในเขตเสนานิคมคฤหสถาน
มีสตรีนามสุชาดานงคราญ จำเนียรกาลครั้นนางจำเริญวัย
กระทำการบวงสรวงแก่เทวา ผู้สถิตพฤกษานิโครธใหญ่
ขอสามีผู้ยิ่งบุญมัย ชาติตระกูลนั้นให้เสมอกัน

สองชั้น

ปฐมครรภ์ขอบุตรสุดประเสริฐ แม้นบังเกิดดังคิดไม่ผิดผัน
จักถวายสิ่งล้ำค่ากว่าร้อยพัน ในปีนั้นก็สมอารมณ์ปอง
จึงอนงค์สุชาดาพร้อมข้าทาส หุงมธุปายาสอย่างถูกต้อง
นำถวายเทพไทที่ไทรทอง นางเพ่งมองเห็นพระศากยวงศ์

ชั้นเดียว

เข้าก้มกราบวันทนาพลางว่าวอน ข้าได้พรพิสุทธิ์ดุจประสงค์
ขอเทเวศร์รับเสวยสังเวยองค์ ดังได้จงเจตน์คิดอุทิศเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐[๔๔]

---

[๔๔] เพลงอนงค์สุชาดา เถา ของเดิมในอัตรา ๒ ชั้น เป็นเพลงเก่าไม่ทราบนามผู้แต่ง ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขนละครมาช้านาน เพลงนี้มีผู้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเพลงเถาหลายทางด้วยกัน สำหรับทางของ “บ้านใหม่” นี้ กำนันสำราญ เกิดผล อธิบายว่า ลักษณะเพลงเป็นทำนองเก่ามาก เขียนเป็นโน้ตสากลไว้และได้มาจากบ้านวัดกัลยาณมิตร ของเดิมเป็นทางพื้นเรียบ ๆ กำนันสำราญจึงประดิษฐ์เที่ยวกลับให้มีลูกล้อลูกขัดเพิ่มมากขึ้น แล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานบทร้อง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน เมื่อวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๐ บทร้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับนางสุชาดา ตอนหนึ่งในพุทธประวัติ

ขวัญยืน มีสมวงศ์ เป็นคนแรกที่ขับร้องเพลงนี้ และบันทึกเสียงกับวงดนตรีพาทยรัตน์ แล้วนำออกอากาศครั้งแรกในรายการสังคีตภิรมย์ กลางเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๑๔.

บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เนื่องในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
“มหาราชาศิรวาท”

มหาราชะ - อาศิรวาท

มหาราชะ

น้อมเกศนบบังคมบรมบาท *อภิวาทพระผู้ผ่านไผทสยาม*
มหาราชพระเกียรติระบือลือพระนาม *ทั่วเขตคามรู้ซึ้งถึงพระคุณ*
ว่าทรงธรรมตามกำหนดทศพิธ *นำชีวิตชาวไทยให้อบอุ่น*
ผดุงศาสน์ผลเพิ่มเฉลิมบุญ *ก่อการุญทั่วไปในแผ่นดิน*
เสด็จประพาสทุกสถานในบ้านเมือง *แดนรุ่งเรืองหรือป่าดงทรงทราบสิ้น*
ทรงดำริให้มีที่ทำกิน *ทุกท้องถิ่นเกษตรกิจวณิชการ*

อาศิรวาท

ห้าธันวามาสมงคลดลถึงพร้อม *เหล่าราษฎร์น้อมยินดีปรีติศานต์*
ขอสวัสดิ์พิพัฒน์ขจัดพาล *ถวายพระพรพระภูบาลเฉลิมพระชนม์*
ด้วยดนตรีกังวานประสานเสียง *ประกอบคำจำเรียงเพียงสายฝน*
ทรงสดับรับรื่นชื่นกมล *บันดาลผลคู่ฟ้าสถาพร*

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐[๔๕]

---

[๔๕] พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นปีที่ทรงพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๖๐ พรรษา เพื่อให้นักร้องนักดนตรีทั่วพระราชอาณาจักรขับร้องบรรเลงถวายพระพรชัยมงคลพร้อม ๆ กัน โปรดให้ครูมนตรี ตราโมท กำหนดเพลง เนื่องด้วยเป็นโอกาสสำคัญยิ่ง ครูมนตรีจึงได้แต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ คือ มหาราชะและอาศิรวาท เพื่อบันทึกแถบวีดิทัศน์ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และนำไปออกอากาศในวันฉัตรมงคล ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๐ ในการขับร้องและบรรเลง เพลง**มหาราชาศิรวาท** สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงซอด้วงในวงด้วย

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๔ วงสายใยจามจุรีได้อัญเชิญบทร้อง**มหาราชาศิรวาท**นี้มาแสดงในรายการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ร่วมกับบทพระราชนิพนธ์อกทะเล และบทพระราชนิพนธ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๓) ในโอกาสครบรอบ ๘๔ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๔

บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เนื่องในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
พระราชทานกรมศิลปากร

มหานิมิต - ทยอยนอก - ปลาทอง

มหานิมิต

แสงสุรีย์สว่างกระจ่างหล้า พรรณพฤกษาผลิมาลีสีสดใส
สายฝนโปรยฉ่ำชื่นชื่นหทัย ทั่วภพไตรหฤหรรษ์บันดาลคุณ
เป็นมหานิมิตสิทธิโชค เฉลิมโภคจรัสธรรมนำเนื่องหนุน
ข้าพระบาทเริงรื่นชื่นอดุลย์ ใต้เบื้องบุญบรมนาถคู่ชาติเอย

ทยอยนอก

ดำเนินทางกลางคีรีพงพีลึก ยังรู้สึกพระเมตตาจะหาไหน
พระเสด็จทุกสถานกันดารไกล ชาวนาไร่สราญจิตคิดสร้างตน
ถึงจะไปในนครบวรรัตน์ ผ่องพิพัฒน์ไม่หมองมัวทั่วแห่งหน
ในโลกกว้างต่างชื่นรื่นกมล นิยมผลพระบุญญาบารมี

ปลาทอง ๓ ชั้น

เฝ้าบรรเลงเพลงฉลองละอองบาท สมโภชองค์ทรงราชย์เฉลิมศรี
เสนาะเสียงสำเนียงร้อยถ้อยวาที เป็นทำนองแตรปี่ดนตรีไทย
พระเอยพระผ่านเผ้า พระคุณอุ่นเกล้า เหล่าชาวไทยเอย
ขอจงทรงนฤทุกข์ ขอทรงสุขพระหทัย
นำชาติชูเชิดชัย แต่นี้ไปนิรันดร

ด้วยมุ่งมั่นกตัญญุตาผล *บันดาลดลดวงจิตคิดผ่องใส*
ด้วยหมายตรงจงรักประจักษ์ใจ *สำนึกในพระคุณการุญเอย*
นาฏศิลปินฟ้อน กรีดกรายถวายกร ดังกินนรงามเอย
ขอพระองค์เกษมศานต์ *ขอสราญไม่ว่างเว้น*
ข้าน้อยพลอยอยู่เย็น *ดุจจันทร์เพ็ญกระจ่างเอย*

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐[๔๖]

---

[๔๖] เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ กรมศิลปากรร่วมกับกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกรมประชาสัมพันธ์ จัดการบรรเลงดนตรีโดยใช้วงโยธวาทิต แสดงที่โรงละครแห่งชาติ

เพลงมหานิมิต ที่จริงคือเพลงตระนิมิต แต่เมื่อนำมาเล่นทางฝรั่งใช้ชื่อว่า มหานิมิต เป็นบทพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในการเล่นที่โรงละครแห่งชาตินั้น ได้ใช้เพลงมหานิมิตเป็นเพลงเบิกโรง และมีการรำถวายประกอบการบรรเลงเพลงนี้ด้วย หลังจากที่เล่นที่โรงละครแห่งชาติแล้ว อาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้นำเพลงมหานิมิต ไปเล่นอีกครั้งในงานที่รัฐบาลจัดถวายเลี้ยงพระกระยาหารค่ำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทำเนียบรัฐบาล

เพลงทยอยนอกนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ว่า คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ ได้ปรารภขึ้นว่าปกติเพลงทยอยนอก ใช้แก่การเดินทางที่มีบรรยากาศและอารมณ์เศร้า ครั้นเมื่อจะนำเพลงทยอยนอก เล่นในงานถวายพระพร จึงขอพระราชทานบทร้องที่เป็นการเดินทางเฉย ๆ จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์เนื้อร้องเพลง**ทยอยนอก** ที่กล่าวถึงการเสด็จเยี่ยมพสกนิกรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ส่วนเพลงลา ใช้เพลงปลาทอง ๓ ชั้น ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์บทร้อง**ปลาทอง** สำหรับถวายพระพรชัยมงคลเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ดังกล่าว อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๔๒ - ๒๔๓.

บทพระราชนิพนธ์ถวายพระพรชัยมงคล
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
เนื่องในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐
พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ผองเผ่าไทยร่วมกำลังตั้งเป็นชาติ
แม้ต่างถิ่นประเพณีมีของตน
ก็พรักพร้อมน้อมมาในคราวนี้
เพราะยึดมั่นกตัญญูภูวนัย
ด้วยพระเกียรติเลิศล้นพ้นกำหนด
ทรงเกษมเปรมมนัสพิพัฒน์บุญ
มีเอกราชชูเชิดบังเกิดผล
แม้ต่างคนต่างคิดต่างจิตใจ
ล้วนภักดีเกินพร่ำขอคำไข
ผู้ครองแคว้นแผ่นไผทได้ด้วยคุณ
ด้วยพระทศพิธธรรมนำเนื่องหนุน
เด่นอดุลย์ร่มเย็นเป็นนิตย์เอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐[๔๗]

[๔๗] บทพระราชนิพนธ์บทนี้พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เพื่อนำไปเล่นในงานถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ณ โรงละครแห่งชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีทรงจัดถวายและทรงร่วมรำถวายพระพรด้วย เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๐

ครอบจักรวาล - สะสม

ปี่พาทย์ทำเพลงครอบจักรวาล

ครอบจักรวาล

มาวันนี้ดีใจได้ฉลอง เหล่าพวกพ้องเรานั้นล้วนหรรษา
ถึงกำหนดหกรอบพระชนมา เห็นพระพลานามัยดีก็ดีใจ
เห็นเสด็จเที่ยวไปมาน่าสนุก ทั้งช่วยเหลือเมื่อสุขพาแจ่มใส
ทรงรวบรวมทุนทรัพย์นับเรี่ยไร ช่วยเด็กเล็กเด็กใหญ่ให้เปรมปรีดิ์

สะสม

วันที่สามมกรามาบรรจบ ขอนอบนบพระไตรรัตน์จรัสศรี
อันเป็นเอกเลิศยิ่งกว่าสิ่งดี อื่นอันมีในหล้าทั่วสากล
มาบันดาลพระพรบวรสุข เหล่าโรคร้ายภัยทุกข์จงไร้ผล
ดังพวกเรามุ่งหวังตั้งจิตดล เป็นมงคลเบิกบานสราญเอย

ปี่พาทย์ทำเพลงกระบองกัน – รัว

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑[๔๘]

---

[๔๘] น่าสังเกตว่าบทกลอนพระราชทานพรบทนี้เริ่มด้วยบรรยากาศสบาย ๆ สนุก ๆ แต่ยังคงเนื้อหาเจาะจงแก่ผู้ได้รับพระราชทาน ทั้งนี้เป็นเพราะหม่อมเจ้ากุมารีเฉลิมลักษณ์ โปรดการท่องเที่ยว “ทัวร์” กับพระสหายมากกว่าจะทรงดนตรีไทยเช่นเจ้านายในราชสกุลจิตรพงศ์องค์อื่น ๆ ด้วยความแตกต่างดังกล่าวนี้ หม่อมเจ้ากุมารีเฉลิมลักษณ์จึงทรงรับเป็นผู้จัดการเรี่ยไรเงินจากพระญาติบ้าง จากพระสหายบ้าง ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อแบ่งเบาพระราชภาระเป็นประจำทุกเดือน ทั้งนี้ไม่นับรวม “ของฝากจากต่างจังหวัด” ภายหลังเสด็จรายการ “ทัวร์” ที่จะต้องมีมาทูลเกล้าฯ ถวายอยู่เนือง ๆ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๔๙.

นกกระจอกทอง - น้ำลอดใต้ทราย

ปี่พาทย์ทำเพลงโคมเวียน

นกกระจอกทอง

ขอถวายพระพรบวรสวัสดิ์ แปดสิบทัศนับเนื่องพระชันษา
พวกผองเราผู้รำลึกพระเมตตา ทรงเกื้อกูลหนุนมาแต่ปางบรรพ์
ใคร่ทดแทนพระคุณการุญนัก จึงชวนชักมวลมิตรไปสวนขวัญ
เก็บดอกไม้หลายอย่างต่างต่างพันธุ์ จัดแจกันถวายให้พระทัยสำราญ

น้ำลอดใต้ทราย

กุหลาบหลายหลากมีมากยิ่ง ดอกงามจริงทั้งประทิ่นกลิ่นหอมหวาน
ดอกมะลิร้อยมาลัยอยู่ได้นาน ถวายพระประกอบการงานพิธี
พุทธรักษาขอพระพุทธมารักษา จตุพิธวราประเสริฐศรี
อีกดอกรักเราล้วนรักและภักดี สนองพระคุณเต็มที่วันนี้เอย

ปี่พาทย์ทำเพลงกระบองกัน - รัว

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑[๔๙]

---

[๔๙] ราชสกุลจิตรพงศ์ได้พร้อมใจกันจัดงานฉลองพระชันษาถวาย หม่อมเจ้าดวงจิตร จิตรพงศ์ ความทราบฝ่าละอองพระบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับเป็นที่ปรึกษาการจัดงานและทรงร่วมเป็นเจ้าภาพ ทุกครั้งที่เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรละครโดยเสด็จพระราชกุศลแก่มูลนิธิสิรินธร ณ ตำหนักปลายเนิน ทรงสังเกตเห็นว่าหม่อมเจ้าดวงจิตรมักทูลเกล้าฯ ถวายเงินสมทบทุนแปลกกว่าผู้อื่นคือ ทรงประดิษฐ์ธนบัตรที่จะทูลเกล้าฯ ถวายเป็นรูปต่าง ๆ สวยงามสอดคล้องกับเรื่องราวของละครที่จัดแสดงในวันงาน จึงพระราชทานแจกันดอกไม้นานาชนิดพร้อมกับบทพระราชนิพนธ์พระราชทาน ซึ่งถ่ายทอดความหมายของดอกไม้แต่ละชนิด อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๔๕.

มหาชัย - ตะลุ่มโปง - กราวรำ - ตระนิมิต - แขกลพบุรี

มหาชัย

ขอพระพุทธานุภาพนำผล ก่อเกิดสรรพมงคลน้อยใหญ่
ให้พระชนม์ยาวนานยั่งยืนไป ถึงร้อยกว่าก็อยู่ได้แข็งแรงดี

ตะลุ่มโปง

ขอพระธรรมานุภาพนำผล ก่อเกิดสรรพมงคลเสริมศรี
ให้ทรงสุขทุกทิวาและราตรี สิ่งก่อกวนไม่มีมาประจัญ

กราวรำ

ขอพระสังฆานุภาพนำผล ก่อเกิดสรรพมงคลแม่นมั่น
ขอให้ทรงสนุกสนานสำราญครัน ทรงตีทุ้มทุกวันไม่ลืมเลย

ตระนิมิต

วันประสูติหกรอบพระชันษา ขอนำถ้อยมังคลามากล่าวเผย
เป็นบทกลอนบรรเลงเพลงอย่างเคย เพื่อเฉลยความยินดีเปรมปรีดา

แขกลพบุรี ๓ ชั้น

พรรณไม้ดอกออกผกาช่างน่าชม สีสวยสมแลงามตามวิสัย
บ้างมีกลิ่นรวยรื่นหอมชื่นใจ แปลกกันไปแต่ล้วนเลิศประเสริฐดี
เปรียบบุปผาหลายอย่างต่างชนิด ดุจมวลมิตรที่ปรองดองดังน้องพี่
ต่างความคิดต่างฐานาท่วงท่าที แต่ล้วนมีไมตรีจิตสนิทกัน

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑[๕๐]

---

[๕๐] ถึงแม้ทางกลอนจะเป็นทางขนบ คือ อาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยมาปกป้องคุ้มครองและให้พร แต่ได้ทรงแทรกความปรารถนาดีมีความหมายเจาะจงแก่หม่อมเจ้ากรณิกาไว้ในข้อความ “ทรงตีทุ้มทุกวันไม่ลืมเลย” มูลเหตุของเรื่องนี้มีที่มาจากหม่อมเจ้ากรณิกา ทรงเริ่มหัดระนาดอย่างจริงจัง เมื่อเจริญพระชันษามากแล้ว คือ ๕๖ ปี หลังจากที่เคยทรงหัดและเลิกราไปตั้งแต่พระชันษา ๓๐ ปีกว่า

หม่อมเจ้ากรณิกาทรงระนาดทุ้ม ในงาน "วิศิษฏศิลปินปี่นสยาม" การแสดงดนตรีไทย
โดยครูอาวุโสแห่งรัตนโกสินทร์ เนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงเจริญพระชนมายุ ๕๕ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๕๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงชื่นชมพระวิริยะอุตสาหะนี้มาก เนื่องจากเป็นสิ่งยืนยันได้อย่างดีว่าการเล่นดนตรีไทยนั้นไม่ขึ้นอยู่กับอายุ หากมีความตั้งใจจริงฝึกซ้อมอยู่สม่ำเสมอ ผลดีย่อมเกิดขึ้นได้แม้ว่าจะเริ่มเมื่ออายุมากแล้วก็ตาม บทพระราชนิพนธ์พระราชทานบทนี้ นอกจากทรงแสดงความชื่นชมหม่อมเจ้ากรณิกาให้ปรากฏแล้ว ยังพระราชทานกำลังใจแก่หม่อมเจ้ากรณิกาในโอกาสอันสำคัญนี้ด้วย

ในวันงาน นอกจากนำบทพระราชนิพนธ์นี้ขับร้องประกอบการรำถวายพระพรแด่หม่อมเจ้ากรณิกาแสดงหน้าที่นั่งแล้ว มีการเล่นดนตรีไทยต่อด้วยการบรรเลงเพลง เขมรละอออง์ และเพลง แขกลพบุรี สำหรับบทร้อง**แขกลพบุรี** สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ให้เป็นพิเศษ เนื่องจาก ดร.สิริชัยชาญ ฟักจำรูญ ครูดนตรีไทย กราบบังคมทูลว่า เนื้อร้องของเพลงแขกลพบุรี มักจะมีแต่ความเศร้าโศก ขอพระราชทานเนื้อร้องใหม่ จึงได้พระราชทานบทร้อง **แขกลพบุรี** เกี่ยวกับการชมสวนแทน อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๔๗.

ฟังเพลงกวี

ขอเชิญฟังบทกวีที่สวนหลวง
ยามสายัณห์พระพายชายพัดพา
มธุรสพจนารถประกาศขับ
หลงว่าครู่ดูชีค่ำเสียแล้วเออ
ถึงลาแล้วขออย่าให้ลาไปลับ
ร่วมบำรุงสวนหลวงด้วยดวงมาน
ชมพรรณพฤกษ์ทั้งปวงพวงบุปผา
ชื่นอุราฟังเสียงเพลงบรรเลงบำเรอ
โสตสดับหลงใหลจนใจเผลอ
ได้เจอะเจอสังสรรค์ไม่ทันนาน
วันหน้ากลับตามสัญญาที่ว่าขาน
ขอทุกท่านสุขสมอารมณ์ปอง

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๒[๕๑]
ทำนอง : พรพิรุณ

[๕๑] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์บทกลอนนี้เพื่อทรงใช้อ่านอำลาในรายการอ่านบทกวีนิพนธ์ ประกอบแสง สี เสียง ในงานพรรณไม้งามอร่ามสวนหลวง ร.๙ เมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ สมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย ได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตอัญเชิญไปประพันธ์ทำนองใส่เป็นเพลงในเทปชุด **“มณีพลอยร้อยแสง”**

ชมดงกลาง - ลีลากระทุ่ม - สะสม

ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง - ลา

ชมดงกลาง

ครั้นถึงจึงลงจากรถา จรลีเข้ามาถึงในสวน
บุปผชาติดาษผกามากมวล หลากล้วนบำรุงผดุงใจ
นาฏกรฟ้อนรำทำดนตรี บรรเลงดีจำเรียงเสียงแจ่มใส
จับบทละครขึ้นตอนใด ก็เล่นได้จนเห็นเป็นเรื่องจริง

ลีลากระทุ่ม

วรรณศิลป์นาฏกรรมค่าล้ำเลิศ ดุริยะเกิดความไพเราะเสนาะยิ่ง
เล่นเรื่องโขนพระนางและยักษ์ลิง เป็นขวัญมิ่งชาวประชามาช้านาน
ทั้งการช่างแต่เดิมของไทยนั้น มีสิบหมู่ด้วยกันท่านเล่าขาน
ปัจจุบันได้แบบอย่างข้างโบราณ บังเกิดงานศิลปีที่น่าชม

สะสม

ได้ชื่นชมอุทยานและงานศิลป์ ตั้งเจตน์จินต์เป็นปัญญาพาสุขสม
รำลึกพระคุณทูนเทิดประเสริฐอุดม พระบรมราชานุสรณ์ขจรนาม
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า ขัตติยราชาแห่งสยาม
พระเกียรติคงดำรงอยู่คู่เขตคาม ทุกโมงยามอนาคตยศยืนยง

ปี่พาทย์ทำเพลงสาธุการ - รัว

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓[๕๒]

---

[๕๒] กรมศิลปากรจัดการแสดงเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เนื่องในวันศิลปินแห่งชาติ ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร.๒) อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จึงได้ขอพระราชทานบทร้องประกอบการแสดงชุดเบิกโรงในรูปของละครใน เมื่อได้รับพระราชทานบทพระราชนิพนธ์แล้ว จึงขอให้ครูมนตรี ตราโมท เป็นผู้กำหนดเพลงและได้แสดงหน้าที่นั่ง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ อุทยาน ร.๒ อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง**..., หน้า ๒๒๓.

จีนเด็ดดอกไม้ เถา

ชุนเทียนนอนได้ไปถึงเช้า
ค่ำคืนเสียงฝนพัดมา
จะปล่อยร่วงไปไยเสียดายนัก
จงเด็ดดมรมย์รื่นชื่นหทัย
สุขล้ำสัมพันธ์ฉันมิตร
ดอกไม้หลายหลากมากมี
จะเป็นจีนเป็นไทยใช่ใครอื่น
เด็ดผกาแทนใจผูกพัน

ทุกแห่งเราได้ยินปักษา
ดอกไม้ร่วงไม่รู้ว่าเท่าใด
เพื่อนรักผู้มีจิตแจ่มใส
บุปผาคือน้ำใจไมตรี
พาชีวิตเรืองรุ่งมุ่งเกียรติศรี
แต่ล้วนงามดีไม่แพ้กัน
จงชมชื่นผูกจิตสนิทมั่น
แบ่งปันประดับเรือนเตือนตาเอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓[๕๓]

---

[๕๓] ทรงพระราชนิพนธ์หลังจากเสด็จกลับจากการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๓๓ เนื้อร้องจึงเกี่ยวกับสัมพันธไมตรีไทยจีน แล้วพระราชทานต้นฉบับลายพระหัตถ์เนื้อร้อง พร้อมทั้งหมายเหตุแก่นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ตามที่ได้กราบบังคมทูลขอพระกรุณาก่อนที่จะเสด็จฯ ไปจีน เพื่อขอพระราชทานนำไปขับร้องเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติครบรอบ ๑๐๙ ปี สมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในเดือนมิถุนายน นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล เล่าว่า หมายเหตุตอนท้ายบทพระราชนิพนธ์มีความว่า สองบรรทัดแรก “เป็นคำแปลบทกวี ชื่อ “ชุนเสี่ยว” ของกวีชื่อเมิ่ง ฮ่าว หราน (ค.ศ. ๖๗๘ - ๗๔๐) ที่กล่าวถึงคืนในฤดูชุนเทียน (ฤดูใบไม้ผลิ) ซึ่งอากาศดีทำให้นอนสบายกว่าฤดูอื่น จึงหลับไปถึงเช้าโดยไม่ทราบว่าตอนกลางคืนระหว่างที่หลับไปนั้น มีลมฝนพัดมาทำให้ดอกไม้ที่บานในฤดูใบไม้ผลินั้นร่วงหล่นเป็นจำนวนมาก” และได้ทรงคัดบทกวีบทนั้นด้วยตัวอักษรจีน พระราชทานพร้อมกับเนื้อร้อง นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล เล่าเกร็ดต่อว่า บทร้องอีก ๔ คำกลอนต่อมานั้น ทรงพระราชนิพนธ์ต่อเติมของกวีจีนเพื่อขมวดให้เข้ากับชื่อเพลง “จีนเด็ดดอกไม้” แล้วรับสั่งว่า “...เขียนไปๆ แล้วเลย วกมาเป็นว่า ดอกไม้ทั้งหลายล้วนเป็นของดี ใช้เป็นเครื่องแสดงน้ำใจไมตรีได้อย่างดีเลิศ เลยกลายเป็นเด็ดดอกไม้แบ่งปันกัน เกิดเป็นสัมพันธไมตรีจีนกับไทยไปได้อย่างที่เห็นนี่แหละ...” อ่านรายละเอียดใน **มณีพลอยร้อยแสง...,** หน้า ๒๒๕ - ๒๒๖.

แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก

สวัสดี แดร๊กคูล่า ผู้น่าทึ่ง
โลหิตดี มีพอหรือ ทุกเวลา
อันค้างคาว ยังอยู่ครบ หรือหมดสิ้น
ถ้าหิวเลือด เลือดฉัน นั้นอย่าเอา

ฉันคิดถึง เธอจริง จึงมาหา
หรือขาดแคลน ดังประปา ที่บ้านเรา
ยังกลัวกลิ่น กระเทียม อยู่หรือเปล่า
ไขมันจะ อุดตันเข้า เส้นเลือดเธอ

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๗[๕๔]
ทำนอง : ประสิทธิ์ ชำนาญไพร

[๕๔] พระราชนิพนธ์บทนี้มาจากหนังสือ “แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก” ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นหลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการเยือนประเทศโรมาเนีย ออสเตรีย ฮังการี เบลเยียม และสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ในครั้งนั้น ได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรปราสาทบราน (Bran) กรุงบูคาเรสต์ ประเทศโรมาเนีย ซึ่งถือกันว่าเป็นปราสาทแดร๊กคูล่า อ่านรายละเอียดใน **แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก** (กรุงเทพฯ : มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๓๗), หน้า ๕๗.

ต่อมา เมื่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดงาน “๖๐ ปี เล่าขานตำนานลูกทุ่งไทย” ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ได้อัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งยังไม่เคยเผยแพร่มาก่อน ๒ เพลง มานำเสนอ คือ เพลง “แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก” และเพลง “ตำนานลอยกระทง” ซึ่งครูพยงค์ มุกดา ศิลปินแห่งชาติ ประพันธ์ทำนอง

ทะเลหนาว

ทะเลดำแดนไกลดูใหญ่กว้าง
อยากโดดลงตรงกลางชลสาย
คลื่นซัดซ่ากระทบฝั่งดั่งท้าทาย
ให้ลงว่ายเริงร่าน่าสำราญ
ให้ผืนน้ำโอบกายอย่างใกล้ชิด
เฉกเช่นมิตรเกื้อสุขทุกสถาน
ดิ่งออกไปไกลฝั่งยังเบิกบาน
ชื่นดวงมานอิสระประจักษ์ใจ
แต่ครั้งก่อนตอนมีนาย่างมาถึง
ครุ่นคำนึงแต่ท้องทะเลใส
สัมผัสน้ำนี้ไม่เหมือนที่อ่าวไทย
เหตุไฉนทะเลหนาวคราวนี้เอย

ทรงพระราชนิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗[๕๕]
ทำนอง : สง่า อารัมภีร์

[๕๕] พระราชนิพนธ์บทนี้มาจากหนังสือ “แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก” เช่นเดียวกับเพลงแดร๊กคูล่าผู้น่ารัก อ่านรายละเอียดในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, **แดร๊กคูล่าผู้น่ารัก**..., หน้า ๙๗.

ทะเลดำซึ่งเป็นที่มาของ “ทะเลหนาว”
ในหนังสือพระราชนิพนธ์แด่รักคูล่าผู้น่ารัก
ครั้งเสด็จฯ เยือนโรมาเนีย ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๗

“...ลงไปที่หาดทราย เก็บหอยซึ่งดูคล้าย ๆ
กับหอยแมลงภู่บ้าง หอยแครงบ้าง
น้ำทะเลเย็นเจี๊ยบ เขาว่าประมาณ 7 - 8 °C
หน้าร้อนที่เขาว่ายน้ำกันประมาณ 20 - 22 °C...”

ขึ้นพลับพลา - น้ำลอดใต้ทราย - กล่อมพญา - กระบองกัน

ตระสันนิบาต - รัว

ขึ้นพลับพลา

นี่ก็ล่วงร้อยพรรษาเวลาผ่าน *เป็นสัญญาณกำหนดบทบาทใหม่*
เพื่อก่อเกิดชีวิตจิตกายใจ *อนาคตก้าวไกลด้วยมือคน*
ยึดบรรพชนเป็นครูผู้ประเสริฐ *ดุจสายธารก่อเกิดเป็นโภชน์ผล*
สมเด็จย่าแม่ฟ้าหลวงของปวงชน *พระปณิธานเปี่ยมล้นพระเมตตา*

น้ำลอดใต้ทราย

ภูเขาสูงแผ่นดินกว้างทางกันดาร *ห้วยละหานมิอาจกั้นการศึกษา*
ชาวพื้นราบชาวคีรีศรีพนา *มีปัญญาคุณธรรมได้ทำงาน*
แพทย์อาสาทางไกลได้ช่วยชีวิต *คนทั่วทิศฟังเล่าคำกล่าวขาน*
คนเจ็บป่วยรวยจนพ้นทรมาน *ใจสว่างกายสราญทำงานดี*

กล่อมพญา

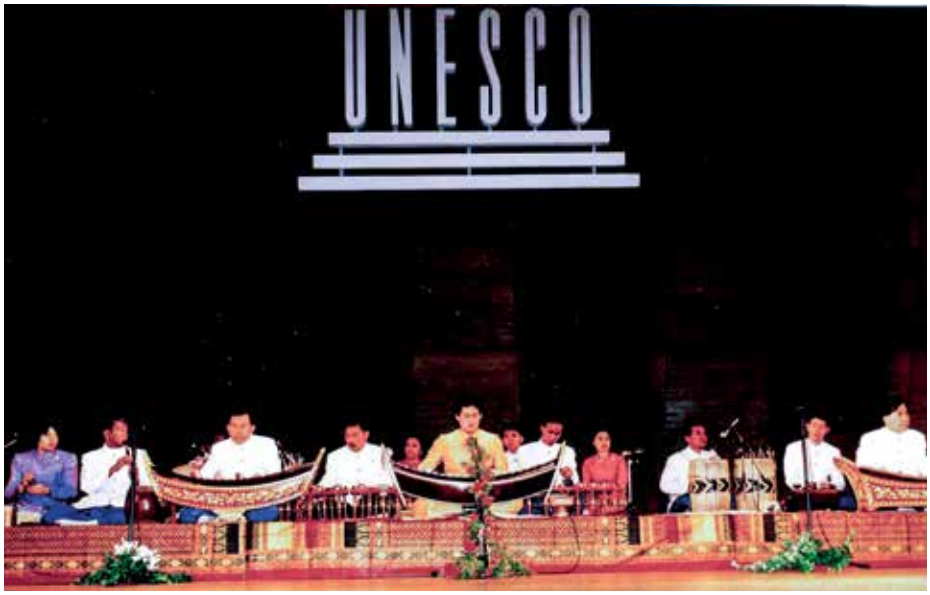
ขันติธรรมนำสติพระวิริยะ *พระปัญญาอุตสาหะเป็นเกียรติศรี*
โลกสรรเสริญพระนามาทั่วธาตรี *ว่าทรงมีพระคุณหนุนอนันต์*
ถึงมิอาจจะเฝ้าใกล้ในชีวิต *เพราะทรงสถิตอยู่ห่างไกลในสวรรค์*
รำลึกแต่พระคุณธรรมล้ำรำพัน *เป็นแบบอย่างสร้างสรรค์ผืนไผท*

กระบองกัน

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๓[๕๖]

---

[๕๖] ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ รัฐบาลได้จัดงานเฉลิมฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติในต่างประเทศ ณ สำนักงานสหประชาชาติ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ระหว่างวันที่ ๑๕ ถึง ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ สำนักงานใหญ่องค์การยูเนสโก กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส ระหว่างวันที่ ๒๓ ถึง ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ พิพิธภัณฑ์มนุษยชาติ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส ระหว่างวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ถึง ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓ และมหาวิทยาลัย

ซิมมอนส์ นครบอสตัน สหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ ๒๙ กันยายน ถึง ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ การจัดงานดังกล่าวประกอบด้วยการจัดนิทรรศการพระกรณียกิจและพระประวัติ การสาธิตทางวัฒนธรรม และการสัมมนาเทิดพระเกียรติ โดยในวันเปิดงานที่นครเจนีวาและกรุงปารีส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดงาน ทรงร่วมบรรเลงและขับร้องบทพระราชนิพนธ์นี้ อ่านรายละเอียดใน “การจัดงานเฉลิมพระเกียรติครบรอบ ๑๐๐ ปี” วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ นครบอสตัน, ที่มา : http//www.ryt9.com/s/ryt9/247959

เพลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

มหาชัย-มหากาล

มหาชัย

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า แผ่พระคุณอุ่นเกล้าทั่วแหล่งหล้า
ทรงส่งเสริมการแพทย์ให้พัฒนา พระราชทานการศึกษาให้ปวงชน
งานฝีมือทอผ้าและปักไหม ผดุงศิลป์ชาวไทยเกิดเป็นผล
โรงสีข้าวเป็นประโยชน์แก่ทุกคน เกษตรกรรมก็ทรงสนพระทัยงาน

มหากาล

ร้อยห้าสิบปีวันพระราชสมภพ มาบรรจบครบปีที่สืบสาน
กรณียกิจทรงปฏิบัติมาเนิ่นนาน ดลบันดาลสุขประชาทั่วธาตรี
ยูเนสโกเฉลิมพระเกียรติให้โลกเห็น ให้ทรงเป็นคนของโลกยิ่งศักดิ์ศรี
ขอนอบนบพระศรีสวรินทร์ด้วยยินดี แซ่ซ้องพระบารมีเป็นบทเพลง

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕[๕๗]

---

[๕๗] ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เนื่องในโอกาสวันพระราชสมภพครบ ๑๕๐ ปี วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ได้ประกาศเชิดชูพระเกียรติคุณให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์(สาธารณสุข) วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้มีงานฉลองที่สำนักงานใหญ่ของยูเนสโกที่กรุงปารีส มีการจัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติและการแสดงทางวัฒนธรรม (โขนและนาฏศิลป์) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงขับร้องเพลงนี้ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ต่อมาได้ทรงขับร้องในงานเฉลิมพระเกียรติวาระดังกล่าวและวาระครบรอบ ๑๒๐ ปีที่ทรงมีส่วนสำคัญในการจัดแสดงนิทรรศการ World's Columbia ที่นครชิคาโก พ.ศ. ๒๔๓๖ ซึ่งจัดขึ้นพร้อมนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติชื่อ Siam: The Queen and the White City ที่ The Costume and Textile Gallery พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ นครชิคาโก วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖ อ่านรายละเอียดใน "ชาวไทยปลาบปลื้มสมเด็จพระเทพฯ เสด็จเปิดนิทรรศการที่ชิคาโก ย้อนประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ", VOA, ที่มา: http//www.voathai.com/a/hrh-in-chicago-pt/1757367.html.

THE 120TH ANNIVERSARY OF THE WORLD'S COLUMBIAN EXPOSITION
"SIAM: THE QUEEN AND THE WHITE CITY"
16 SEPTEMBER 2013

ขึ้นพลับพลา

ขึ้นพลับพลา ๒ ชั้น

คิดถึงวันผ่านไปเร็วนักหนา
อายุพาถึงหกสิบ นะเพื่อนเอ๋ย
แรงยังมีก้าวเดิน จิตเพลิดเพลิน
งานทำได้ แต่ต้องใจเย็น
จะขึ้นรถหรือเครื่องบิน
ลงเรือก็ได้ ไม่ยากเข็ญ
เยี่ยมเยียนทั่ว ทุกถิ่น
ทั้งเมืองไทยและเมืองนอก
ช่วยการอนามัย ช่วยการศึกษา
กสิกรรมรวมใจต้องให้ได้ผล
สุขกับงานศิลป์ ดุริยางค์ยินดี
ขอจงมีชัย
ท่านทั้งหลายที่มาอวยพร
ขอให้สุขสันต์ พร้อมมงคลพรทั้งสี่
พระคุณเอ๋ย
สุขภาพยิ่งพลัง ชั่วชีวี
ให้มีแต่ความรุ่งเรือง

เทพประทานพร

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘[๕๘]

---

[๕๘] ทรงพระราชนิพนธ์เพลงนี้เพื่อพระราชทานพรและขอบใจชาวไทยที่ร่วมกันน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ และพระราชทานแก่โครงการแสดงดนตรีไทยโดยครูอาวุโสแห่งรัตนโกสินทร์ วงบ้านปลายเนิน ดร.สิริชัยชาญ ฟักจำรูญ เป็นผู้บรรจุเพลง บทร้องใช้เพลง ขึ้นพลับพลา ๒ ชั้น และต่อด้วยการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ เทพประทานพร

ทรงขับร้องครั้งแรกในการแสดงดนตรีไทยปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เนื่องในโอกาสฉลอง ๙๘ ปี แห่งการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทรงขับร้องอีกครั้งในงาน “วิศิษฏศิลปิน” การแสดงดนตรีไทยโดยครูอาวุโสแห่งรัตนโกสินทร์ ครั้งที่ ๘ ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ หอประชุมศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และได้ทรงระนาดเอกในการบรรเลงครั้งนี้ด้วย

การแสดงดนตรีไทยโดยครูอาวุโสแห่งรัตนโกสินทร์

เพลงภาษา

ลาว

ฝั่งโขง

สวนดอกไม้บ้านข้าเจ้าอยู่เก่าแก่ ดอกจำปางามแท้หลากหลายสี
จำปาลาวจำปาไทยนำไมตรี นำสิ่งดีมังคลามาแบ่งปัน
โขงน้ำใสเหมือนน้ำใจเราไหลหลั่ง โขงสองฝั่งร่วมจิตร่วมคิดฝัน
ฟังเสียงแคนปากเว้าเข้าใจกัน ความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลเอย

เขมร

เขมรเหลือง

สาลิกาแก้วเอยอยู่บนยอดพฤกษา กินผลไม้นานารสหอมหวาน
คุยแจ้วแจ้วกับมวลมิตรจิตสำราญ ล้วนเบิกบานปากขยับขับเป็นเพลง
กระพือปีกร่ายรำทำจังหวะ ไม่เลยละฟ้อนอยู่ดูเหมาะเหม็ง
ขอเชิญเจ้ามาเล่นเป็นกันเอง ร่วมบรรเลงเพลงไทยให้เราเอย

จีน

ตลุ่มโปงจีน

ถามว่ามาอยู่ไยในไพรพฤกษ์ ฉันนิ่งนึกยิ้มหยุดไว้ไม่ตอบถ้อย
กลีบดอกท้อเกลื่อนธาราพาไหลลอย ฟ้าจรดดอยเหนือแดนดินถิ่นประชา
แสงจันทร์ส่องพรายสว่างที่กลางพื้น ดุจเกล็ดน้ำฉ่ำชื่นในโลกหล้า
เงยหน้ามองเดือนส่องท้องนภา ครั้นก้มหน้าคิดถึงบ้านนานเนาเอย

แขก

แขกกะเร็ง

มาได้เจอสุขยิ่งจริงจริงนะ สลามะสวัสดียังมิสาย
วันนี้เป็นวันนัดแข่งเรือพาย เรือกอและมีลวดลายระบายงาม
เมื่อวานแข่งนกเขาเราสนุก ลองกองผลไม้สุกมีล้นหลาม
ตรีมอกาเซะขอบคุณที่มาตาม ได้มีความสบายใจไร้ทุกข์เอย

ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นฉะอ้อน

ปลานิลใครใครก็รู้จัก กินไม่เบื่อเนื้อดีนักเป็นศักดิ์ศรี
เพิ่มโปรตีนให้คนไทยได้อยู่ดี จักรพรรดิญี่ปุ่นถวายหลายปีมา
อยู่เนินนานปลานิลกลายเป็นสีแดง เหมือนทับทิมส่องแสงงามนักหนา
เรียกว่าปลานิลแดงดูแปลกตา บางคนว่าปลาทับทิมน่าชิมเอย

ตะลุง

ชาตรีตะลุง

จะกล่าวถึงขุนมารพาลหุนหัน โกรธบ้องตันน่าชังทั้งสิบสอง
ค้างค่าส่วยติดไว้ตั้งเป็นกอง จะมาลองดีกับกูให้รู้ไป
เจ้าบ้องตันครั่นคร้ามให้ขามจิต ปรึกษากันไม่รู้คิดจะหนีได้
รีบเสาะหาสิ่งของอย่างว่องไว เอาใหญ่ใหญ่เพื่อถวายเจ้านายเอย

ฝรั่ง

ฝรั่งยีแฮม

เมืองเอ๋ยเมืองฝรั่ง มาหลายครั้งแปลกใจไม่ยักหนาว
แต่ครั้งนี้ร้อนยิ่งกว่าทุกคราว อากาศอ้าวหายใจไม่ออกเลย
พัดลมไฟฟ้ามีแต่ที่พิพิธภัณฑ์ เขาเก็บกันเอาไว้ดูเฉยเฉย
ไปยืมมาใช้ใช้ได้แต่ไม่เคย เออได้เย้ยฝรั่งร้อนผ่อนคลายเอย

มอญ

พญาลำพอง

พระอาทิตย์ชิงดวงเป็นเพลงร้อง เป็นทำนองสำเนียงมอญฟังอ่อนหวาน
พี่ที่รักจากไปใจร้าวราน ช่วยกลับบ้านมากินข้าวเคล้าเคลียกัน
คนตายแล้วนั้นหนาจึงลาจาก เราต้องพรากทั้งยังมีชีวีมั่น
เราต่างรักใครก็เห็นเป็นสำคัญ ยังไม่ทันอำลามาจากเอย

ไทย

ไทยน้อย

ที่บ้านฉันนั้นมีตุ๊กแกใหญ่ มันอยู่บนต้นไม้กิ่งใบงามยิ่ง
ร้องตักตักตั๊กแกเสียงดังจริง ต้องหยุดนิ่งนับว่าร้องกี่คราว
โบราณว่าตับแก่ตุ๊กแกร้อง เสียงดังก้องเรียกให้งูมาหา
ช่วยกินตับฉันจะได้สบายกายา เรื่องเล่านี้จริงไหมหนาน่ารู้เอย

ญวน

ญวนทอดแห

ขนมเบื้องญวนที่กินในวันนี้ อร่อยดีแป้งทั้งบางทั้งกริบกรอบ
คนที่ทำต้องมีความรู้รอบ ฉันนั้นชอบขนมเบื้องญวนชวนมาชิม
ไส้ถั่วงอกกับกุ้งสับปรุงรสเลิศ อาจาดเกิดรสเปรี้ยวกินให้อิ่ม
คือน้ำส้มกับแตงกวาน่าลองลิ้ม เราอาจจิ้มขนมเบื้องเครื่องว่างเอย
(สร้อย) จี่เอ๋ยจี่ จี่เอ๋ยจี่ ขนมเบื้องวันนี้ อร่อยดี น่ากิน

พม่า

อะโก

ที่ย่างกุ้งชเวดากองทองอร่าม มหาธาตุลือนามทั่วทิศา
เรื่องเล่าต้นพุทธกาลเนิ่นนานมา นายวาณิชชาวพม่ามาสองนาย
ถึงอินเดียพระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ก่อนลาจรได้พระเกศธาตุจึงผันผาย
บรรจุไว้ตะโก้งใจสบาย ตราบวันนี้คนทั้งหลายบูชาเอย

ชวา

ยะวาเก่า

นคระเกรอตาคมะคัมภีร์ชวา สรรเสริญราชาผู้เป็นใหญ่
อาณาจักรมัชฌปาหิตฤทธิไกร เป็นแดนชัยเรืองอำนาจในชวา
อมาตย์คชะมทะปัญญายง ชื่อยังคงอยู่เป็นสถานศึกษา
ทั้งสถาปัตยกรรมล้ำราคา ศาสนาพุทธพราหมณ์งามใจเอย

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘[๕๙]

---

[๕๙] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์อธิบายถึงแนวพระราชดำริในการทรงพระราชนิพนธ์ “เพลงภาษา” ทั้ง ๑๒ เพลงไว้ดังนี้

“**ลาว** แนวคิดจากเพลงลาว ๒ เพลง คือดวงจำปา (คือลั่นทม) พรรณนาถึงความคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนกับเพลงโขงสองฝั่ง พรรณนาถึงความสัมพันธ์ที่ควรรักษาไว้

เขมร แนวคิดจากเพลงเด็กเขมรที่พูดถึงนกสาลิกาที่กินผลหวายคุยกับเพื่อน ขยับปีก ปากร้องเพลง

จีน แนวความคิดจากบทกวีของหลี่ไป๋ กวีจีนสมัยราชวงศ์ถัง เมื่อ ๑,๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ประกอบด้วยบทกวีสองบท บทแรกกล่าวถึงอารมณ์ที่สืบเนื่องกับลัทธิเต๋าที่เห็นความสำคัญของธรรมชาติ ความสุข บทที่สองกล่าวถึงความรู้สึกคิดถึงบ้านเกิดที่ต้องจากไป

แขก เนื่องจากเพลงสำเนียงแขกที่ใช้ในเพลงไทยมักเป็นแขกมาเลย์ จึงนึกถึงชีวิตที่ภาคใต้ที่นิยมใช้ภาษามาเลย์พื้นเมือง นิยมแข่งเรือพายที่เรียกว่าเรือกอและ ชาวบ้านยังนิยมเล่นประชันเสียงนกเขา และมีผลไม้หลากหลายที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ ลองกอง

ญี่ปุ่น นำเพลงที่แต่งไว้ในตับเกษตรกษัตริย์เรื่องปลานิล และต่อด้วยเรื่องปลานิลที่กลายพันธุ์เป็นสีแดง

ตะลุง ล้อเพลงกราวตะลุง

ฝรั่ง ไปเมืองฝรั่งแล้วมันร้อน หงุดหงิดมาก ครั้งหนึ่งถึงกับไปหาพัดลม ได้พัดลมเก่า ๆ จากพิพิธภัณฑ์

มอญ แผลงจากเนื้อหาภาษามอญของเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง

ไทย ได้แรงบันดาลใจจากตุ๊กแกที่ร้องให้ฟังทุกวัน

ญวน ชอบขนมเบื้องญวน ที่จริงไส้เขาต้องใส่มะพร้าวขูดและอะไรอีกเยอะแยะจำไม่ได้ ได้แค่กิน

พม่า เรื่องเล่าว่า ตปุสสะ ภัลลิกะ นายวาณิชสองคนได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ขณะนั้นยังไม่มีพระสงฆ์ พวกเขาจึงถือแต่พระพุทธ และพระธรรม เรียกว่าทเววาจิก ได้รับพระเกศธาตุ นำไปบรรจุไว้ในเจดีย์ชเวดากอง

ชวา มีแนวความคิดจากคัมภีร์ชวาเรื่อง Nagarakretagama (ถอดเป็นไทยน่าจะเป็น นครกฤตาคม) สรรเสริญพระเจ้าฮะยัมวุรุกแห่งอาณาจักรมัชฌปาหิต ซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาก มหาอำมาตย์ที่ทรงคุณความรู้ชื่อ Gajamada หรือ Gadja Madah มหาวิทยาลัยชั้นนำของอินโดนีเซียในปัจจุบัน ในเมืองยอกยาการ์ต้ามีชื่อตามท่านผู้นี้”

บทพระราชนิพนธ์เพลงภาษานี้ พระราชทานวงบ้านปลายเนิน เพื่อนำไปขับร้องบรรเลงในการแสดงดนตรีไทยโดยครูอาวุโสแห่งรัตนโกสินทร์ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒ เมษายน ๒๕๕๙ ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย วันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงระนาดเอก เพลงภาษา ไทย ญวน พม่า และชวา ร่วมกับวงบ้านปลายเนินด้วย